

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувачка кафедри,
к.е.н., доц.
_____ Ольга ГУБАРИК
« ____ » _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Удосконалення системи обліку і внутрішньогосподарського
аудиту виробничих запасів на підприємстві

Освітньо-професійна програма
«Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: Магістр

Здобувачка

д. наук з держ.упр., професор

Діана ДОЛГІХ

Ігор ПРИХОДЬКО

Дніпро 2025

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Облік і оподаткування»

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Рівень вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о.зав. кафедри _____

«_____» _____ 2025р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Долгих Діани Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: Удосконалення системи обліку і внутрішньогосподарського аудиту виробничих запасів на підприємстві

Науковий керівник: Приходько Ігор Павлович, д. наук з держ.упр., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «07» жовтня 2025 року № 2995

2. Термін подання здобувачем роботи: 12 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закон України про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні, Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, статистичні дані, Податковий кодекс України, облікові дані та звітність ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» Синельниківського району Дніпропетровської області, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) вступ, теоретичні основи формування системи обліку і аудиту виробничих запасів підприємства, стан відображення виробничих запасів на підприємстві та аналіз їх ефективного використання, удосконалення системи формування обліку та внутрішньогосподарського аудиту виробничих запасів на підприємства, висновки та пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Класифікація виробничих запасів, оцінка запасів відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси», органи регулювання бухгалтерського обліку та аудиту запасів, Ланки нормативного регулювання правил бухгалтерського обліку на підприємствах, Схема журнально-ордерної форми ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД», лінійно-функціональна організація бухгалтерської служби в ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД», якісні характеристики працівників облікової служби, порядок обліку виробничих запасів у бухгалтерії, методи оцінки вибуття запасів, відображення операцій з надходження матеріалів на рахунках бухгалтерського обліку, переваги та недоліки методів оцінки запасів при вибутті, основні напрями аналізу виробничих запасів, динаміка показників ефективності використання виробничих запасів у ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» за 2020, 2023, 2024 рр., наслідки надлишків та нестач запасів, запропонована структура напрямів удосконалення обліку виробничих запасів, економічний механізм удосконалення обліку виробничих запасів, розрахунок затрат на введення посади внутрішнього аудитора, методичні складові

облікової політики щодо виробничих запасів, анкета облікової політики виробничих запасів, джерела інформації для аудиту виробничих запасів.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 10.05.2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи формування системи обліку і аудиту виробничих запасів підприємства	вересень 2025 р.	
2	Стан відображення виробничих запасів на підприємстві та аналіз їх ефективного використання	жовтень 2025 р.	
3	Удосконалення системи формування обліку та внутрішньогосподарського аудиту виробничих запасів на підприємства	листопад 2025 р.	
4	Висновки та пропозиції, вступ	грудень 2025 р.	
5	Список використаних джерел, вступ, оформлення роботи	грудень 2025 р.	

Здобувачка

(підпис)

Долгіх Д.С.
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Приходько І.П.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Економічна сутність, класифікація виробничих запасів та їх оцінка	10
1.2. Загальні принципи аудиту виробничих запасів підприємства	14
1.3. Нормативно-правове забезпечення наявності і руху виробничих запасів	17
Висновки до 1 розділу	19
РОЗДІЛ 2. СТАН ВІДОБРАЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА АНАЛІЗ ЇХ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ	20
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» Синельниківського району Дніпропетровської області	20
2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики підприємства	23
2.3. Документальне оформлення руху виробничих запасів та у фінансовій звітності	27
2.4. Стан відображення виробничих запасів в системі обліку на підприємстві	32
2.5. Аналіз ефективності використання виробничих запасів	37
Висновки до 2 розділу	43
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВА	45
3.1. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів	45
3.2. Методика проведення внутрішньогосподарського аудиту виробничих запасів на підприємстві	50
3.3. Удосконалення внутрішнього аудиту виробничих запасів для підвищення фінансової безпеки підприємства	52
Висновки до 3 розділу	57
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	68

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення системи обліку і внутрішньогосподарського аудиту виробничих запасів на підприємстві».

Кваліфікаційна робота: с. 60, 13 рис., 9 табл., 10 додатків, 74 літературних джерел.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процеси обліку, контролю та використання виробничих запасів на підприємстві, включно з організацією роботи бухгалтерської служби та системою внутрішнього аудиту.

Предметом дослідження є методи, інструменти та організаційно-економічні засади формування системи обліку і внутрішнього аудиту виробничих запасів та напрями їх удосконалення для підвищення ефективності використання ресурсів і фінансової безпеки підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз існуючої системи обліку та внутрішнього аудиту виробничих запасів на підприємстві, виявлення її недоліків та розробка практичних заходів щодо підвищення ефективності управління запасами, контролю за їх використанням та оптимізації внутрішніх процедур аудиту.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз наукової та нормативно-правової літератури - для вивчення сучасних підходів до обліку та аудиту виробничих запасів, визначення принципів і методик внутрішнього контролю; метод порівняння - для зіставлення існуючих облікових та аудиторських процедур на підприємстві з вимогами законодавства та кращими практиками; системний підхід - для комплексного вивчення облікової політики, організації внутрішнього аудиту та взаємозв'язку між обліком запасів і фінансовими результатами підприємства; документальний аналіз – для оцінки наявної документації, облікових реєстрів і звітності щодо виробничих запасів; статистичний та економіко-математичний аналіз - для виявлення ефективності використання запасів, визначення резервів оптимізації та оцінки фінансового впливу недоліків обліку.

Впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню об'єктивності, достовірності та аналітичності обліково-економічної інформації, а також науковому обґрунтуванню окремих елементів обліку, що стосуються виробничих запасів на підприємстві. Це, у свою чергу, дозволить зміцнити роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством.

АНОТАЦІЯ

ФОРМУВАННЯ, СИСТЕМА, ОБЛІК, ВНУТРІШНІЙ АУДИТ, ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ, УДОСКОНАЛЕННЯ, ПІДПРИЄМСТВО.

ABSTRACT

Topic: “Improvement of the accounting and internal audit system for production inventories at the enterprise.”

Qualification work: p. 60, 13 figures, 9 tables, 10 appendices, 74 references.

The object of the qualification work is the processes of accounting, control, and use of production stocks at the enterprise, including the organization of the accounting service and the internal audit system.

The subject of the study is the methods, tools, and organizational and economic principles of forming a system of accounting and internal audit of production stocks and directions for their improvement to increase the efficiency of resource use and financial security of the enterprise.

The purpose of the qualification work is to analyze the existing system of accounting and internal audit of production stocks at the enterprise, identify its shortcomings, and develop practical measures to improve the efficiency of stock management, control over their use, and optimization of internal audit procedures.

Research methods. The following methods were used in the research process: analysis of scientific and regulatory literature - to study modern approaches to accounting and auditing of production inventories, to determine the principles and methods of internal control; comparison method - to compare existing accounting and auditing procedures at the enterprise with the requirements of legislation and best practices; systematic approach - for a comprehensive study of accounting policy, internal audit organization, and the relationship between inventory accounting and the financial results of the enterprise; documentary analysis - to assess existing documentation, accounting registers, and reporting on production inventories; statistical and economic-mathematical analysis - to identify the effectiveness of inventory use, determine optimization reserves, and assess the financial impact of accounting deficiencies.

The implementation of the proposed recommendations will contribute to increasing the objectivity, reliability, and analytical nature of accounting and economic information, as well as the scientific justification of individual elements of accounting related to production inventories at the enterprise. This, in turn, will strengthen the role of accounting in the enterprise management system.

SUMMARY

FORMATION, SYSTEM, ACCOUNTING, INTERNAL AUDIT,
PRODUCTION STOCKS, IMPROVEMENT, ENTERPRISE.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективне управління виробничими запасами є одним із ключових факторів стабільної діяльності підприємства, оскільки від їх кількості та якості залежить безперебійність виробничого процесу, рівень фінансових витрат та конкурентоспроможність продукції. У сучасних умовах економічної нестабільності, зростання конкуренції на ринку та впровадження нових технологій проблема точного обліку та контролю запасів набуває особливої актуальності.

Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та аудиту передбачають автоматизацію процесів, інтеграцію аналітичних систем, використання цифрових технологій для управління запасами та підвищення прозорості внутрішнього контролю. Це створює необхідність удосконалення існуючих методик обліку та внутрішнього аудиту, розробки практичних рекомендацій щодо оптимізації запасів і підвищення ефективності контролю.

Таким чином, дослідження, присвячене формуванню системи обліку і внутрішнього аудиту виробничих запасів та визначенню напрямів її удосконалення, є актуальним і своєчасним. Воно сприятиме підвищенню економічної ефективності підприємств, зниженню фінансових ризиків і створенню надійної системи внутрішнього контролю, що відповідає сучасним вимогам ведення бізнесу.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз існуючої системи обліку та внутрішнього аудиту виробничих запасів на підприємстві, виявлення її недоліків та розробка практичних заходів щодо підвищення ефективності управління запасами, контролю за їх використанням та оптимізації внутрішніх процедур аудиту.

Для досягнення поставленої мети в роботі будуть вирішені наступні завдання:

- дослідити економічну сутність, класифікацію та оцінку

виробничих запасів підприємства та визначити їх роль у забезпеченні безперервності виробничого процесу та фінансової стабільності;

- вивчити загальні принципи аудиту виробничих запасів, зокрема методи контролю і перевірки достовірності облікових даних;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення наявності, обліку та руху виробничих запасів, зокрема законодавчі акти та бухгалтерські стандарти, що регламентують порядок обліку;
- оцінити стан обліку виробничих запасів на прикладі ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД», включно з організацією роботи бухгалтерської служби, документальним оформленням руху запасів та відображенням у фінансовій звітності;
- проаналізувати ефективність використання виробничих запасів на підприємстві та виявити основні резерви підвищення продуктивності їх використання;
- розробити практичні пропозиції щодо вдосконалення обліку виробничих запасів, з урахуванням сучасних методів управління та автоматизації облікових процесів;
- сформулювати методичку проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів на підприємстві для підвищення контролю та достовірності облікової інформації;
- запропонувати заходи щодо удосконалення внутрішнього аудиту виробничих запасів, спрямовані на підвищення фінансової безпеки та ефективності управління ресурсами підприємства.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процеси обліку, контролю та використання виробничих запасів на підприємстві, включно з організацією роботи бухгалтерської служби та системою внутрішнього аудиту.

Предметом дослідження є методи, інструменти та організаційно-економічні засади формування системи обліку і внутрішнього аудиту виробничих запасів та напрями їх удосконалення для підвищення ефективності використання ресурсів і фінансової безпеки підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз наукової та нормативно-правової літератури - для вивчення сучасних підходів до обліку та аудиту виробничих запасів, визначення принципів і методик внутрішнього контролю; метод порівняння - для зіставлення існуючих облікових та аудиторських процедур на підприємстві з вимогами законодавства та кращими практиками; системний підхід - для комплексного вивчення облікової політики, організації внутрішнього аудиту та взаємозв'язку між обліком запасів і фінансовими результатами підприємства; документальний аналіз – для оцінки наявної документації, облікових реєстрів і звітності щодо виробничих запасів; статистичний та економіко-математичний аналіз - для виявлення ефективності використання запасів, визначення резервів оптимізації та оцінки фінансового впливу недоліків обліку.

Інформаційна база дослідження. Теоретичною та методологічною базою цієї кваліфікаційної роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі обліку та контролю, а також нормативно-правові акти і галузеві методичні рекомендації щодо обліку виробничих запасів та проведення внутрішнього аудиту на аграрних підприємствах. Для дослідження використовувалися матеріали науково-практичних конференцій, дані обліку та фінансової звітності підприємства, річні звіти, первинні документи, бухгалтерські реєстри та статистична форма звітності. Крім того, методологічну та теоретичну основу роботи становлять законодавчо-нормативні документи бухгалтерського обліку та аудиту, а також спеціалізована економічна література.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні положення кваліфікаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у наступному:

набули подальшого розвитку:

- системний аналіз теоретичних підходів до обліку і внутрішнього аудиту виробничих запасів, що дозволило уточнити класифікацію запасів та

принципи їх оцінки з урахуванням сучасних вимог до фінансової прозорості підприємства;

- запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення облікової політики та внутрішнього аудиту запасів, що враховують особливості організації бухгалтерської служби і руху матеріальних ресурсів на аграрному підприємстві;

- сформульовано методичку проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів, яка дозволяє підвищити точність обліку, своєчасність контролю та фінансову безпеку підприємства.

Практичне застосування запропонованих автором пропозицій.

Впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню об'єктивності, достовірності та аналітичності обліково-економічної інформації, а також науковому обґрунтуванню окремих елементів обліку, що стосуються виробничих запасів на підприємстві. Це, у свою чергу, дозволить зміцнити роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством.

Особистий внесок автора полягає у процесі розробки науково обґрунтованих теоретичних та організаційно-методичних засад обліку і внутрішнього аудиту виробничих запасів, а також формулювання висновків і пропозицій магістерської кваліфікаційної роботи було здійснено апробацію результатів дослідження. Основні положення та результати роботи були представлені та обговорені на III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи», яка відбулася на базі Дніпровського державного аграрно-економічного університету 22–23 жовтня 2025 року.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 60 сторінках, містить 9 таблиць, 13 рисунків та 10 додатків. Список використаних джерел містить 74 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, класифікація виробничих запасів та їх оцінка

Діяльність підприємств різних форм власності та напрямів господарювання ґрунтується на використанні комплексу ресурсів — фінансових, матеріальних, сировинних, технологічних, трудових та інших, без яких неможливе їх стабільне функціонування. Для забезпечення безперервності виробничого процесу підприємства повинні мати у своєму розпорядженні певні ресурси, навіть якщо вони не є їхньою власністю, що зумовлює необхідність створення запасів. Під запасами розуміють сукупність ресурсів, накопичених для подальшого використання у виробничому процесі чи реалізації, які забезпечують безперервність діяльності підприємства та впливають на його фінансову стійкість. Надмірні обсяги запасів призводять до неефективного використання оборотних коштів, тоді як їх нестача може стати причиною простоїв і втрат, тому важливо підтримувати оптимальний рівень запасів.

У науковій літературі та практичній діяльності поняття «запаси» трактується неоднозначно, адже його часто ототожнюють із окремими видами, такими як матеріальні запаси, сировина і матеріали, матеріальні ресурси або товарно-матеріальні цінності. Така різноманітність підходів зумовлює потребу в чіткому визначенні сутності запасів та їх місця в структурі активів підприємства. Для ефективного управління запасами необхідно розмежувати поняття «оборотні активи» і «запаси», оскільки останні є їх складовою частиною.

Запаси належать до оборотних активів, тобто таких активів, що призначені для реалізації або споживання у процесі господарської діяльності протягом одного року або протягом операційного циклу, якщо його тривалість перевищує рік. У складі оборотних активів запаси виконують

важливу функцію забезпечення безперервності виробництва та реалізації продукції. До виробничих запасів належать сировина, матеріали, купівельні напівфабрикати, комплектуючі вироби, паливо, тара, запасні частини та інші матеріальні ресурси, необхідні для підтримання нормального ходу виробничого процесу. Таким чином, запаси виступають важливою складовою фінансово-господарського механізму підприємства, забезпечуючи стабільність його діяльності та можливість ритмічного відтворення виробничих процесів (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Класифікація виробничих запасів

Гаврилюк Т. В. розглядає оборотні засоби як сукупність фінансових ресурсів, що авансуються для формування та використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу, необхідних для забезпечення безперервності процесів виробництва та реалізації продукції. Дослідниця чітко виокремлює запаси, які входять до складу оборотних виробничих засобів (зокрема, виробничі запаси та засоби у виробництві), від елементів засобів обігу, до яких належать готова продукція та грошові кошти [13]. Водночас, до складу оборотних засобів доцільно включати також дебіторську

заборгованість та інші види розрахунків, що беруть участь у забезпеченні безперервності господарської діяльності.

На думку Л. К. Сук і Цегельник Н. І., оборотні активи охоплюють грошові кошти та їх еквіваленти, які не мають обмежень у використанні, а також інші активи, що призначені для реалізації або використання протягом операційного циклу, чи протягом дванадцяти місяців після звітної дати [64,69]. Це визначення цілком відповідає трактуванню оборотних активів, наведеному у П(С)БО 2 “Баланс”.

Як видно з наведених підходів, дослідники по-різному трактують сутність запасів у межах оборотних активів. Предмети праці, до яких належать запаси, за своєю природою переносять свою вартість на готову продукцію одноразово, а самі запаси у формі оборотних виробничих фондів і фондів обігу створюються для підтримання безперервності процесів виробництва та збуту продукції.

На наш погляд, для повнішого розкриття сутності оборотних активів варто поєднати наведені підходи. Таким чином, оборотні активи можна визначити як сукупність грошових коштів, запасів і дебіторської заборгованості, використання яких забезпечує безперервність виробничого процесу, реалізації продукції та відтворення вартості у господарській діяльності підприємства.

Щодо поняття запасів, більшість учених-економістів вважають їх однією з найважливіших і найвагоміших складових активів підприємства. Запаси посідають провідне місце у структурі майна, значно впливають на обсяг витрат та результати господарської діяльності, а також на показники фінансового стану підприємства. Оскільки запаси можуть бути реалізовані або перетворені на грошові кошти протягом року чи одного операційного циклу, вони належать до складу оборотних активів [74]. Такий підхід дозволяє чітко визначити роль запасів у структурі оборотних активів та підкреслити їх значення у забезпеченні стабільного функціонування підприємства.

Шевчук О. В детально аналізує сутність поняття «запаси», підкреслюючи, що їхнє створення, зберігання, використання та відновлення є характерними для будь-якого виду господарської діяльності — від рівня окремого домогосподарства до загальнодержавної економіки. На його думку, будь-які ресурси чи предмети, які тимчасово не залучені у процес виробництва або споживання, можна розглядати як запаси. Отже, питання формування та управління запасами стосуються не лише підприємств чи спеціалізованих організацій, а й кожної людини у повсякденному житті [73].

У системі бухгалтерського обліку виробничі запаси підлягають оцінюванню на кількох етапах їх руху — під час надходження на підприємство, при їх вибутті у виробництво або інше використання, а також на дату складання балансу, що забезпечує достовірне відображення їх вартості у фінансовій звітності (рис.1.2).

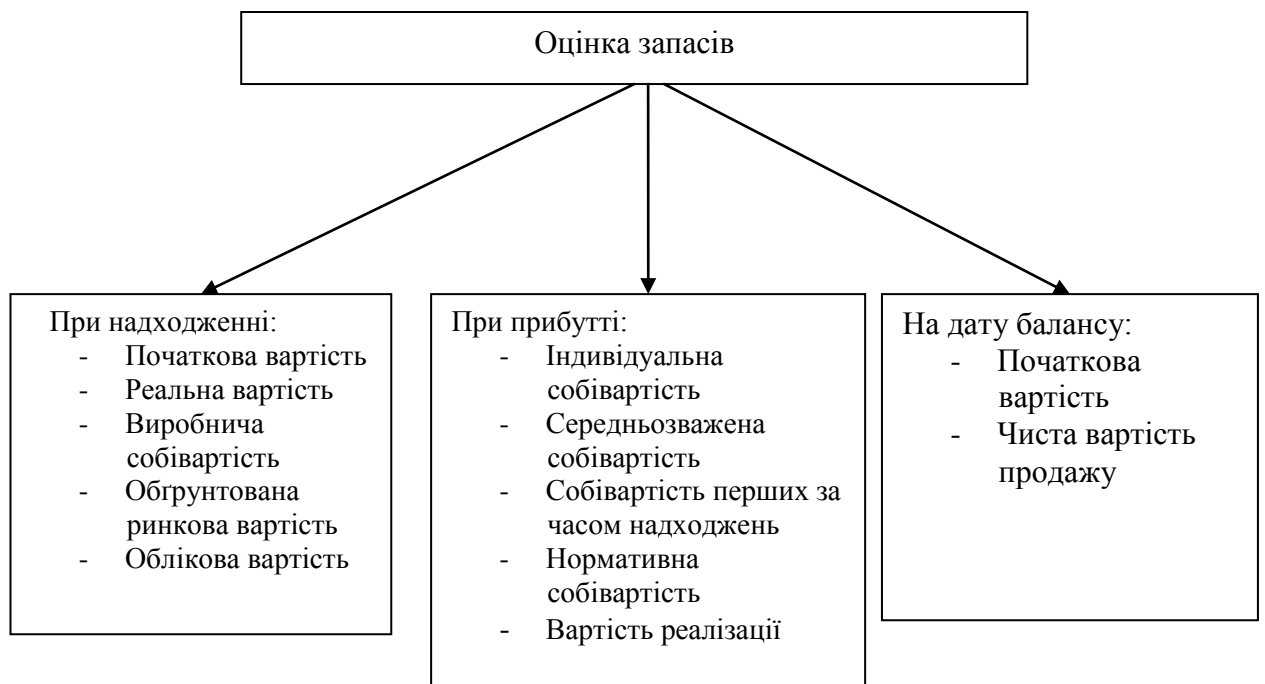

Рис. 1.2. Оцінка запасів відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси»

Запаси обліковуються як актив у разі, якщо є підстави вважати, що їх використання принесе підприємству чи установі майбутні економічні вигоди, а також якщо їхню вартість можна достовірно визначити [36]. Придбані,

отримані або виготовлені власними силами запаси відображаються в бухгалтерському обліку за первісною (фактичною) вартістю.

1.2. Загальні принципи аудиту виробничих запасів підприємства

Головною метою управління запасами є забезпечення їх оптимального рівня, що дає змогу уникнути надмірної іммобілізації капіталу в матеріальних ресурсах. Водночас важливими завданнями цієї системи є визначення норм запасів та створення ефективного механізму контролю за їх фактичними обсягами. Для підвищення результативності управління виробничими запасами необхідно регулярно проводити їх аналіз і оцінку у межах системи внутрішнього контролю або внутрішнього аудиту.

Як зазначають Кириленко О. П., внутрішньогосподарський контроль являє собою постійний процес спостереження за ефективністю діяльності підприємства, спрямований на збереження його матеріальних і фінансових ресурсів [34]. Предметом аудиту запасів виступають документально підтверджені господарські процеси, пов'язані з рухом, оцінкою та залишками запасів [34]. До інформаційної бази аудиту належать нормативно-правові акти, облікова політика підприємства, а також документи, що містять дані про обсяги запасів, їх надходження, використання та залишки. Основною метою аудиторської перевірки є встановлення законності, достовірності та доцільності операцій із запасами, а також правильності їх відображення у бухгалтерському обліку.

Відповідно до вимог чинного законодавства, аудит запасів спрямований на визначення того, чи відповідає інформація про рух і залишки запасів у фінансовій звітності підприємства встановленим нормативам та стандартам, що регулюють порядок її підготовки та подання користувачам. Якщо облік відображає господарські операції, які фактично відбулися, то аудит покликаний перевірити достовірність цих даних, їх законність і

повноту, при цьому аудиторське дослідження може виходити за межі суто бухгалтерського обліку.

Для забезпечення об'єктивності результатів аудиту та задоволення потреб користувачів у достовірній, повній і неупередженій інформації щодо запасів аудитор повинен виконати низку завдань. Зокрема, перевірити правильність визнання запасів активами підприємства; упевнитися, що методи їх оцінки та обліку, визначені обліковою політикою, відповідають чинним нормативним вимогам і є оптимальними; встановити, чи дотримується підприємство обраних методів оцінки й обліку запасів; оцінити стан системи внутрішнього контролю та обліку запасів; перевірити, чи здійснюється належний контроль за їх збереженням на складах та інших місцях зберігання. Також аудитор має переконатися у наявності контролю за використанням запасів у виробничому процесі, своєчасному виявленні надлишкових або непотрібних запасів для подальшої реалізації чи обміну, правильному документальному оформленні всіх операцій, пов'язаних із заготівлею, надходженням, відпуском і використанням запасів, а також у достовірності відображення цих операцій у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Окрім того, аудитор повинен переконатися у відсутності незаконних дій, зловживань чи суттєвих помилок, пов'язаних із рухом і обліком запасів.

Під час проведення аудиту запасів аудитор у своїй роботі повинен орієнтуватися насамперед на положення, визначені у П(С)БО 9 «Запаси», а також керуватися нормами чинного податкового законодавства. Основними джерелами інформації, що використовуються для формування аудиторських доказів у процесі перевірки запасів, є наказ про облікову політику підприємства, первинні документи, які відображають рух запасів, регістри бухгалтерського обліку, матеріали інвентаризації, звіти за результатами попередніх аудиторських перевірок, фінансова звітність та інші супровідні документи.

Під час ознайомлення з внутрішніми нормативними актами та загальними документами підприємства аудитор отримує необхідні відомості про його діяльність, технологічні особливості, склад і структуру запасів, потребу у них, кількість місць зберігання та особливості облікової системи. Значна увага приділяється аналізу наказів про призначення та переміщення матеріально відповідальних осіб, а також документів щодо проведення внутрішнього контролю — ревізій, інвентаризацій та перевірок. Це дозволяє визначити обсяг робіт, що підлягає аудиту, оцінити обсяг необхідної інформації, а також розрахувати час, потрібний для виконання перевірки.

Під час аналізу внутрішніх документів аудитор визначає коло питань, на яких необхідно зосередити увагу у процесі подальшого дослідження. Наприклад, якщо за результатами аналізу встановлено, що певний вид сировини є дефіцитним, аудитору слід простежити рух таких запасів і перевірити, чи не мали місце випадки їх недовкладення, заміни іншими матеріалами або погіршення якості готової продукції. Вивчення наказів щодо призначення матеріально відповідальних осіб, їх характеристик та особових справ допомагає оцінити рівень довіри до цих працівників. Наявність документів про результати ревізій, інвентаризацій і контрольних заходів свідчить про функціонування системи внутрішнього контролю та впливає на оцінку її надійності з боку аудитора.

Документи, які оформлюються на операції з оприбуткування або відпуску матеріальних цінностей, поділяються на дві основні групи: ті, що відображають звичайний процес руху матеріалів, і ті, що фіксують порушення або відхилення від установленого порядку. Особливу увагу аудитор повинен приділити саме останнім. До таких документів належать комерційні акти, акти приймання матеріалів у випадках невідповідності їх фактичної кількості чи якості даним постачальника, а також вимоги на видачу матеріалів понад установлені норми чи на їх заміну. У цих випадках аудитор має перевірити правильність визначення розміру втрат, встановити

осіб, відповідальних за їх виникнення, і перевірити, чи пред'явлені відповідні претензії щодо відшкодування збитків і нестач.

1.3. Нормативно-правове забезпечення наявності і руху виробничих запасів

Сьогодні особливої ваги набувають питання, пов'язані зі змінами у чинному законодавстві, що регулює бухгалтерський облік, аналіз і аудит виробничих запасів, адже ця тематика залишається предметом численних наукових досліджень. Нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту запасів формується системою законодавчих і підзаконних актів, серед яких - документи, прийняті Верховною Радою України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів, нормативи Державної служби статистики, роз'яснення Державної податкової служби, Національного банку України та інших уповноважених державних органів (рис.1.3).

Рис. 1.3. Органи регулювання бухгалтерського обліку та аудиту запасів

Нормативні акти, що регламентують ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів, мають на меті забезпечити правильність ведення обліку

всіма суб'єктами господарювання, а також гарантувати повноту й достовірність облікових даних, необхідних для задоволення інформаційних потреб користувачів. Контроль за дотриманням установлених правил ведення обліку запасів здійснюється на трьох рівнях: міжнародному, державному та безпосередньо на рівні самого підприємства (рис. 1.4).

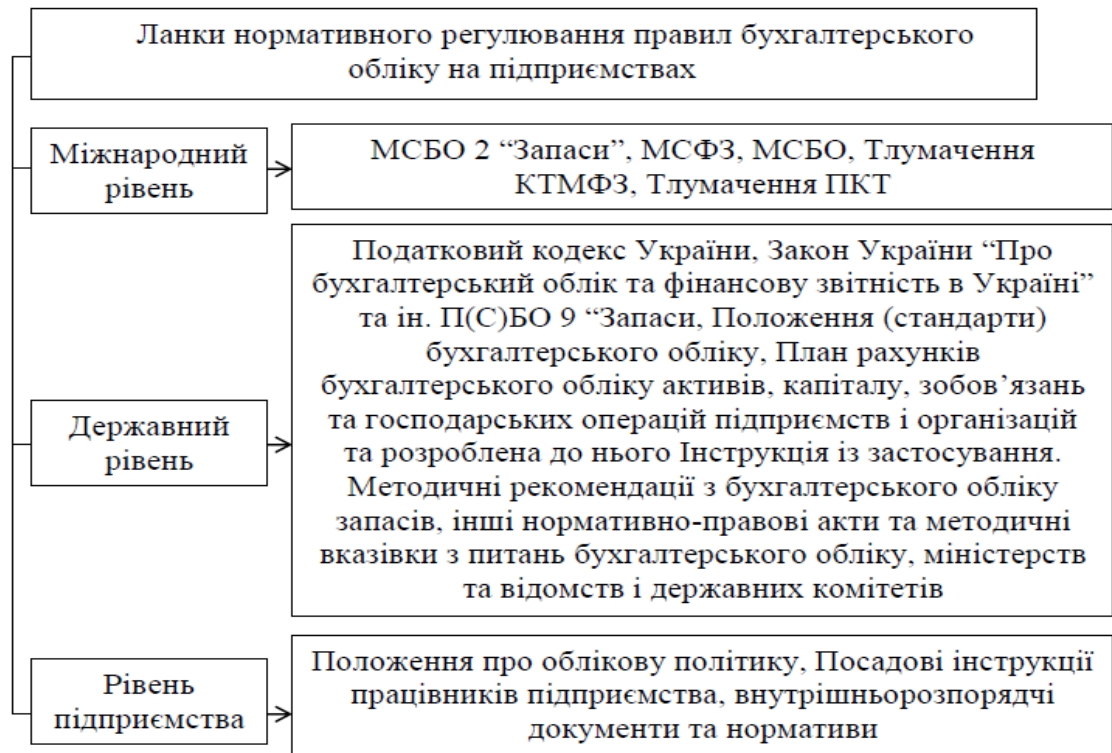

Рис. 1.4. Ланки нормативного регулювання правил бухгалтерського обліку на підприємствах

Головним нормативним актом, що визначає порядок ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Крім того, концептуальні принципи формування облікової інформації щодо запасів підприємства та порядок її відображення у фінансовій звітності встановлено Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», яке є базовим документом у системі обліку виробничих запасів на підприємствах.

Висновки до 1 розділу

1. Аналіз наукових джерел засвідчує, що питання удосконалення та розвитку обліку виробничих запасів завжди залишалося у полі зору науковців. Проведене дослідження дало змогу узагальнити наукові підходи різних авторів до визначення сутності поняття «запаси» та «виробничі запаси», визначити їх склад відповідно до чинних норм бухгалтерського законодавства, а також розглянути наукові пропозиції щодо їх удосконалення.

2. Проведення аудиторських перевірок дозволяє забезпечити управлінську систему достовірною, об'єктивною та незалежною інформацією, яка є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Використання результатів аудиту сприяє формуванню дієвих заходів попереджувального контролю та підвищує ефективність функціонування підприємства, що загалом позитивно впливає на його економічний розвиток.

3. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що одним із пріоритетних напрямів удосконалення національного регулювання є оновлення нормативно-методичної бази з питань обліку собівартості продукції. Це зумовлено тим, що значна кількість підприємств і досі користуються застарілими методичними матеріалами. Тому актуальним завданням є розроблення сучасних методичних рекомендацій щодо організації бухгалтерського обліку, контролю витрат і калькулювання собівартості відповідно до чинних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та вимог Податкового кодексу України, із врахуванням специфіки витрат виробництва та структури собівартості продукції.

РОЗДІЛ 2. СТАН ВІДОБРАЖЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА АНАЛІЗ ЇХ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» Синельниківського району Дніпропетровської області

ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» є самостійним суб'єктом господарювання, який володіє власним майном, веде окремий бухгалтерський облік і фінансову звітність, має поточні рахунки в банківських установах, а також використовує офіційну печатку, штампи, бланки, емблему та інші реквізити, необхідні для здійснення своєї діяльності. У структурі господарства функціонують три виробничі бригади, що займаються вирощуванням різних сільськогосподарських культур, кожен з яких очолює бригадир. Крім того, у підприємства діють ремонтна майстерня, автогараж і будівельно-ремонтна бригада, які забезпечують технічне обслуговування та підтримку виробничих процесів, зокрема у тваринництві.

Основним напрямом діяльності агрофірми є виробництво продукції харчової промисловості, зокрема м'ясо-молочного напрямку. Така спеціалізація визначає стратегічний розвиток підприємства та впливає на концентрацію певних видів продукції відповідно до природно-економічних умов регіону.

Для більш повної характеристики діяльності ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» було проведено аналіз вартості його майнового комплексу за схемою, наведеною в додатку А. Станом на 2024 рік загальна вартість майна становить 8 млн 539 тис. грн, що перевищує показник 2020 року (5 млн 973 тис. грн) на 232,63 %. Середнє значення цього показника менше на 1 млн 557 тис. грн, що свідчить про позитивну динаміку у розвитку підприємства.

Оцінюючи капітал товариства, встановлено, що у 2024 році його обсяг становив 8 539 000 грн, що на 232,63 % більше порівняно з 2020 роком, коли

капітал оцінювався в 5 971 200 грн. Це підтверджує зростання фінансової стійкості та ефективності господарської діяльності підприємства.

Зростання фінансових показників підприємства зумовлене насамперед істотним збільшенням обсягу боргових зобов'язань, які підвищилися на 3934,5 тис. доларів, що становить 7,6 %. У структурі загальних зобов'язань домінують довгострокові борги: якщо у 2020 році їх розмір складав 3295 грн, то у 2024 році він зріс на 3058,3 грн, або на 1296,96 %. Водночас у 2024 році зафіксовано зниження статутного капіталу, який становив 12,2 млн доларів, що менше на 43,76 % порівняно з попередніми роками.

Для глибшої характеристики діяльності ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» було здійснено аналіз руху та структури основних засобів за їх функціональним призначенням, результати якого наведено в додатку А. На кінець 2024 року загальна вартість основних засобів оцінювалася в 5837 тис. грн, що перевищує аналогічний показник 2020 року (4492,7 тис. грн) на 3,45 %. Таке зростання пов'язане з оновленням виробничих потужностей та придбанням нового обладнання. Зокрема, протягом 2024 року підприємство інвестувало близько 3,9 млн грн у придбання виробничих активів. Варто зазначити, що витрати на основні засоби залишаються нижчими за середній рівень по району — приблизно на 19,7 %.

Для оцінки фінансових результатів діяльності підприємства було використано дані таблиці додатку Б. Згідно з розрахунками, виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) у 2024 році становила 9870 тис. грн, що перевищує показник 2020 року (9383 тис. грн) на 243,03 %. Загальний дохід від реалізації зріс на 3195 тис. грн, що відповідає середньому рівню прибутковості по району. У результаті чистий дохід підприємства збільшився на 5,8 млн доларів, або на 52 %, що становить 228,30 % у порівнянні з базовим періодом.

Чистий прибуток ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» у 2024 році досяг 896 тис. грн, що майже втричі перевищує попередній показник (401 тис. грн) — приріст становить 299,92 %. Крім того, рівень прибутковості

підприємства вищий за середній по області на 81 тис. грн. Аналіз результатів діяльності за останні п'ять років засвідчив, що у 2020 році підприємство зазнало збитків на суму 262 тис. грн, зокрема через надзвичайні витрати у розмірі 151 тис. грн.

Для подальшого аналізу було розглянуто показники стабільності фінансової системи підприємства, які наведено в додатку В. У порівнянні із середнім показником по регіону цей коефіцієнт є нижчим на 0,12. Частка довгострокових зобов'язань у загальній структурі боргу становить 75 %, що підтверджується співвідношенням загального залученого капіталу до суми зобов'язань. У порівнянні з 2020 роком цей показник зріс на 59,64 %, що свідчить про підвищення фінансової стійкості підприємства.

Аналіз ліквідності, платоспроможності та дохідності ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» здійснено на основі даних, наведених у додатку Д. За результатами розрахунків можна зробити висновок, що високоліквідні активи, зокрема грошові кошти в національній валюті та короткострокові фінансові інвестиції, у 2024 році досягли 257 тис. грн, що на 206,4 тис. грн більше, ніж у 2020 році, тобто спостерігається приріст на 415,10 %. Основну частину активів підприємства становлять низьколіквідні ресурси, загальна вартість яких у 2024 році склала 3426 тис. грн, що перевищує показник 2020 року на 2533,2 тис. грн, або на 285 %.

У структурі зобов'язань компанії домінують довгострокові борги, сума яких у 2024 році становила 3295 тис. грн, що більше, ніж у 2020 році (3058,3 тис. грн). Це свідчить про активне використання підприємством зовнішніх джерел фінансування для розвитку своєї діяльності.

Подальший аналіз ефективності господарювання проведено на основі даних додатку Е. Розрахунки показали, що оборотність оборотних активів у 2024 році становила 2,22, тобто протягом року вони здійснили два повних обороти, забезпечивши формування прибутку. Порівняно з 2020 роком цей показник зріс на 74,59 %, що свідчить про підвищення ефективності використання ресурсів. Водночас частка капіталу, який використовується

кожні півроку, зменшилася до 3,2 %, що вказує на прискорення обігу капіталу.

Додатково встановлено, що в 2024 році грошові кошти на поточних рахунках оберталися 47 разів, що підтверджує швидке надходження оплат від покупців. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зріс до 49,24 порівняно з 28,08 у 2020 році, що свідчить про більш оперативне погашення боргів перед контрагентами.

Рентабельність інвестицій у необоротні активи у 2020 році становила 1,24, що вказує на ефективне використання основних засобів і трудових ресурсів у виробничому процесі.

2.2. Характеристика організації роботи бухгалтерської служби та оцінка базових засад облікової політики підприємства

Бухгалтерський облік, а також складання фінансової та статистичної звітності на підприємствах ґрунтуються на положеннях нормативно-правових актів, які розробляються уповноваженими державними органами, що здійснюють регулювання облікової та звітної діяльності в країні. Це забезпечує ведення обліку за єдиними стандартами й принципами, сприяючи узгодженості та зіставності фінансової інформації. Водночас законодавство не обмежує підприємства у виборі форм організації обліку, що дозволяє адаптувати його до специфіки господарської діяльності [11].

ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» самостійно визначає власну облікову політику, яка затверджується наказом або розпорядженням керівника спільно з головним бухгалтером. У цьому документі розкриваються основні методологічні підходи до побудови облікової системи, методи ведення бухгалтерського обліку, порядок складання фінансової та статистичної звітності, а також організація діяльності бухгалтерської служби. Чинні

нормативні акти надають підприємству достатньо повноважень для самостійного формування своєї облікової політики.

Форма журналів-ордерів та порядок розміщення облікових даних у них залежать від специфіки господарських операцій підприємства. У цих реєстрах заздалегідь визначається можлива кореспонденція рахунків. Побудова журналів-ордерів здійснюється за кредитовим принципом, тобто всі операції відображаються за кредитом відповідного синтетичного рахунку із зазначенням рахунків, які кореспондують йому за дебетом. Такий підхід забезпечує ефективний контроль за використанням і збереженням матеріальних та фінансових ресурсів підприємства. Частина з них виконує функції як синтетичного, так і аналітичного обліку, містячи необхідні відомості для контролю за об'єктами обліку. Схематичне зображення журнально-ордерної форми, що застосовується у ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД», наведено на рисунку 2.1.

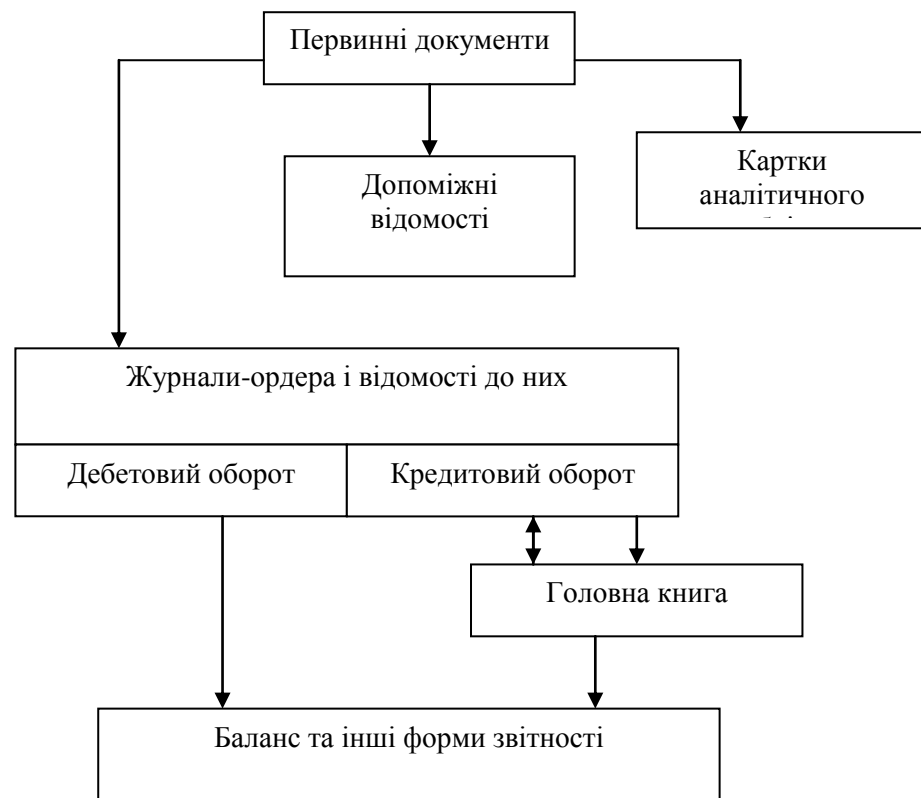

Рис. 2.1. Схема журнально-ордерної форми ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД»

Обліково-аналітична служба ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» функціонує за лінійно-функціональним принципом організаційної побудови (рис. 2.2). Головний бухгалтер здійснює загальне керівництво роботою бухгалтерського підрозділу та несе відповідальність за його ефективну діяльність. Подібна структура управління є раціональною для даного підприємства, оскільки дозволяє розподілити обсяг облікових завдань і частково зменшити навантаження на головного бухгалтера, який займається веденням податкового обліку, складанням і поданням фінансової звітності, а також контролем за обліком операцій, пов'язаних із реалізацією продукції.

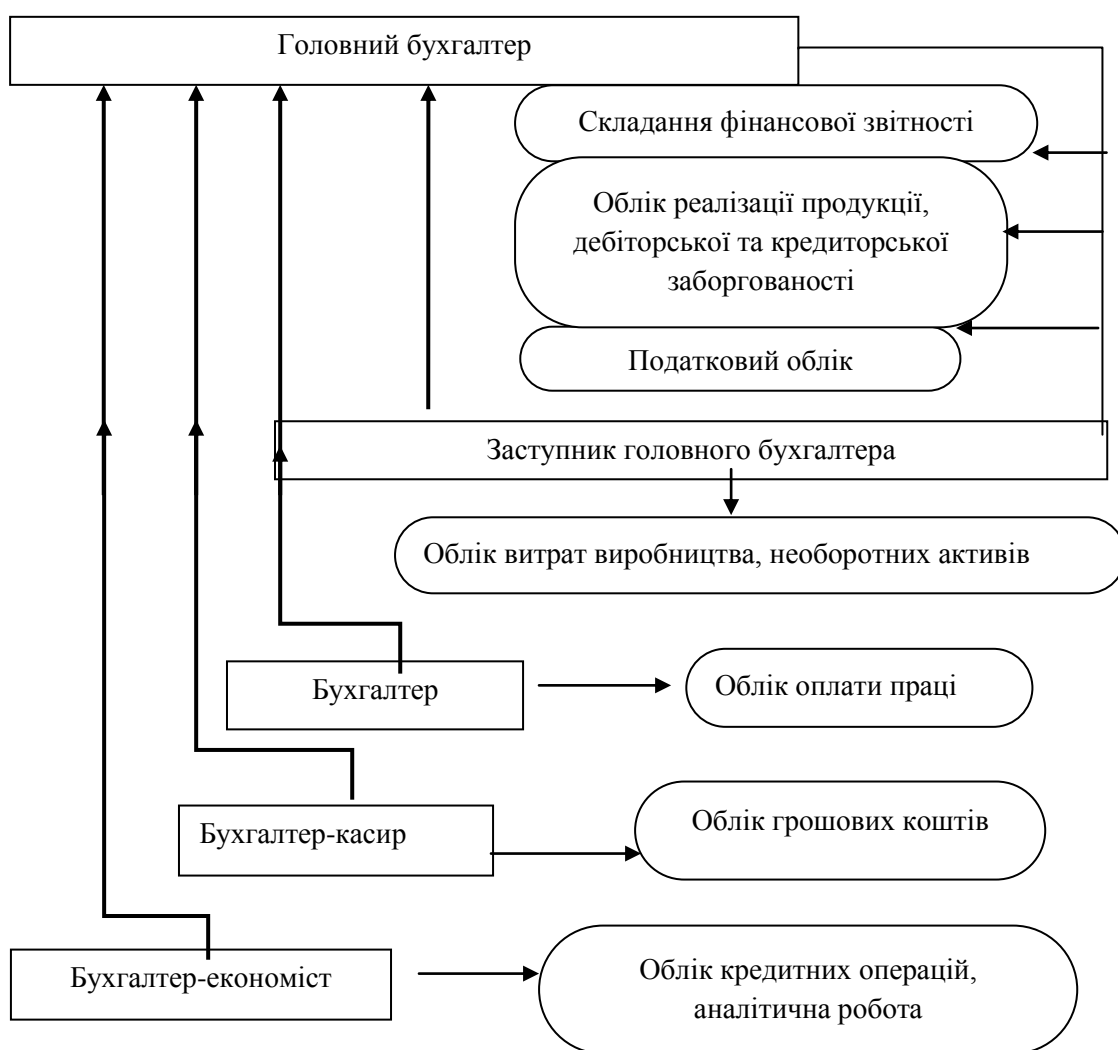

Рис. 2.2. Лінійно-функціональна організація бухгалтерської служби в ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД»

Узагальнені дані щодо якісного складу працівників облікової служби підприємства наведено в таблиці 2.1. Аналіз результатів свідчить, що всі співробітники бухгалтерського підрозділу ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» мають економічну освіту, при цьому переважна більшість володіє повною вищою освітою. Працівники систематично проходять курси підвищення кваліфікації, користуються спеціалізованими періодичними виданнями та впевнено володіють персональним комп'ютером.

Для забезпечення узгодженості та контролю за рухом облікової інформації доцільним є складання плану-графіка документообігу, який визначає порядок оформлення, передачі та обробки первинних документів за окремими об'єктами обліку.

Таблиця 2.1

**Якісні характеристики працівників облікової служби
ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД»**

Посада	Рівень освіти	Спеціальність за освітою	Рік закінчення ВНЗ	Вік	Література, якою користується	Програмні продукти, якими володіє
Головний бухгалтер	Магістр	Бухгалтерський облік	1990	57	Журнал "Головбух", "Все про бухгалтерський облік"	Microsoft Office, 1С:Бухгалтерія, "Клієнт-Банк"
Заступник головного бухгалтера	Спеціаліст	Фінанси та кредит	1998	49	Журнал "Бухгалтер 911", "Баланс"	Microsoft Office, 1С:Бухгалтерія, "М.Е.Док"
Бухгалтер-економіст	Магістр	Економіка підприємства	2018	30	Журнал "БухгалтеріяUA", "Економіст"	Microsoft Office, 1С:Підприємство, SAP
Бухгалтер-касір	Бакалавр	Бухгалтерський облік	2010	36	Газета "Бухгалтерія", "Дебет-Кредит"	Microsoft Office, "Клієнт-Банк", 1С:Бухгалтерія
Бухгалтер	Молодший спеціаліст	Бухгалтерський облік	2014	32	Журнал "Дебет-Кредит", "Моя бухгалтерія"	Microsoft Office, 1С:Бухгалтерія, "Ліга:Звіт"

На підприємстві відсутній затверджений план-графік документообігу, що можна розцінювати як недолік в організації облікового процесу. Така ситуація може призвести до порушення строків оформлення, перевірки та передачі первинних документів, а також ускладнити своєчасне внесення

даних до реєстрів синтетичного обліку. У результаті це може стати причиною неточностей у визначенні доходів і витрат у межах відповідного облікового періоду. З огляду на це доцільно рекомендувати ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» запровадити плани-графіки документообігу для кожної ділянки обліку окремо.

2.3. Документальне оформлення руху виробничих запасів в обліку та у фінансовій звітності

До основних первинних документів, що використовуються для оприбуткування та відпуску матеріальних цінностей, належать накладні, товарно-транспортні накладні, прибуткові ордери, акти приймання матеріалів тощо. Облік виробничих запасів у бухгалтерії здійснюється відповідно до встановленої процедури (рис. 2.3).

Перед передачею матеріалів на склад проводиться їх перевірка за якістю, кількістю та відповідністю зазначеним у супровідних документах показникам. У разі відсутності розбіжностей матеріальні цінності приймаються на склад і оформлюються відповідним документом постачальника або прибутковим ордером. Якщо ж під час приймання виявляються невідповідності зазначених характеристик або матеріали надходять без належних платіжних документів, складається «Акт про приймання матеріалів».

Цей акт оформлюється спеціальною комісією, призначеною керівником підприємства, до складу якої входять завідувач складу, представник відділу постачання та інші уповноважені особи. Обов'язковою є участь представника зацікавленої сторони, а за його відсутності — представника іншої, незацікавленої організації [24]. На підставі цього акта бухгалтерія здійснює оприбуткування матеріалів, і в такому разі прибутковий ордер не заповнюється. Матеріальні цінності, що надходять автомобільним

транспорт, оприбутковуються на підставі товарно-транспортної накладної, наданої вантажовідправником.

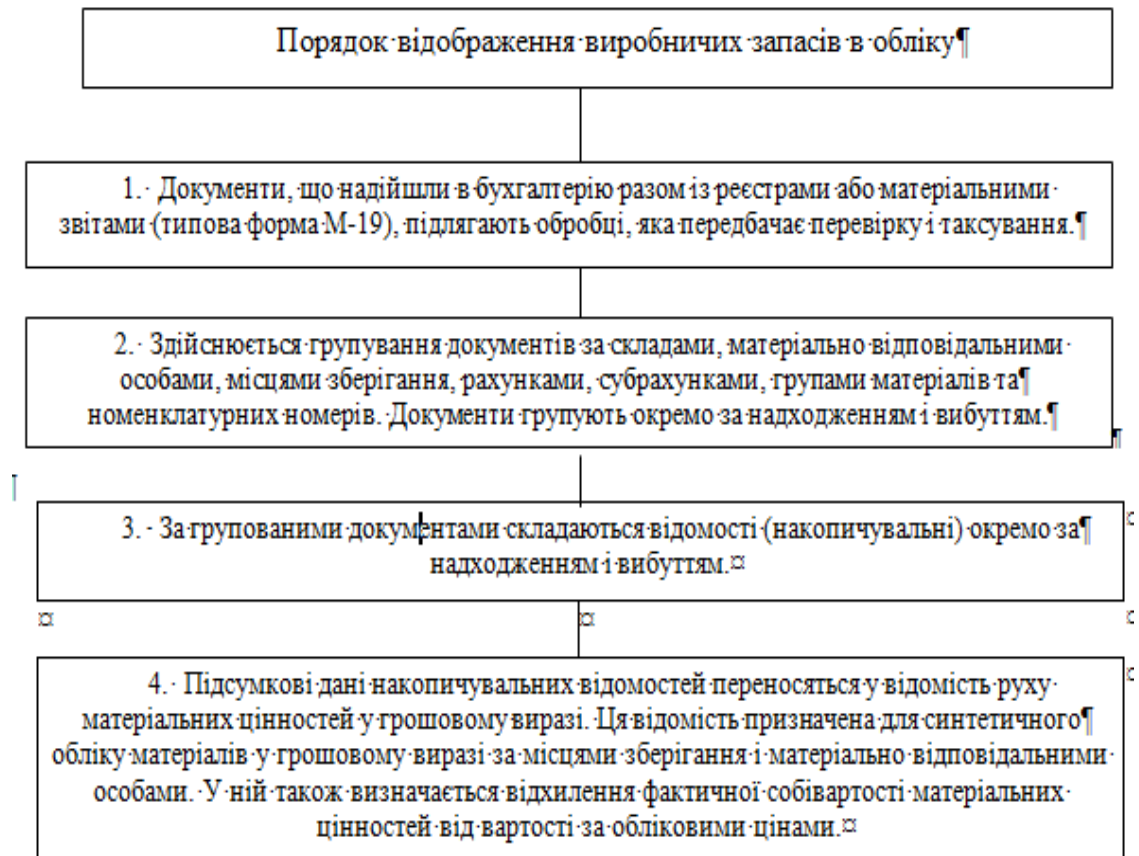

Рис. 2.3. Порядок обліку виробничих запасів у бухгалтерії

У випадках, коли матеріали надходять на підприємство в одній одиниці вимірювання, а використовуються в іншій, їх оприбуткування, зберігання та відпуск повинні відобразитися одночасно у двох одиницях вимірювання. Якщо ж товари потрапляють на склад без належних супровідних документів, керівництвом підприємства видається наказ про їх прийняття без документів.

Завідувач складу зобов'язаний передавати до бухгалтерії підприємства такі накази разом із прибутковими ордерами. Крім того, він повинен щоденно отримувати рахунки-фактури, які можна забрати у банку, щоб забезпечити контроль за правильністю та повнотою оприбуткування матеріалів на склад.

Важливо, щоб оформлення документів про надходження матеріалів здійснювалося своєчасно, за чим повинні постійно слідкувати працівники

бухгалтерської служби. У ситуаціях, коли постачальник не надав рахунок-фактуру, бухгалтерія зобов'язана проконтролювати отримання цього документа у найкоротші терміни та вести окремий облік розрахунків із постачальниками. На основі залишків на перше число кожного місяця, визначених за кожною позицією номенклатури у картках складського обліку, формуються сальдові відомості, які використовуються для звірки показників аналітичного та синтетичного обліку виробничих запасів [33].

З метою оптимізації процесу ведення обліку виробничих запасів у філії ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» активно застосовуються персональні комп'ютери, що значно спрощує організацію аналітичного обліку. Замість традиційних карток складського обліку використовуються електронні носії інформації (дискети), що підвищує оперативність і точність облікових операцій. Усі надходження та витрати матеріалів фіксуються щоденно в міру їх руху зі складу. При використанні обчислювальної техніки формування необхідних реєстрів при застосуванні сальдового методу обліку матеріалів здійснюється автоматизовано [33].

Основними первинними документами, що застосовуються для оформлення відпуску матеріалів зі складу для внутрішніх потреб підприємства, є накладні-вимоги та лімітно-забірні картки. Накладна-вимога використовується при одноразовому відпуску матеріалів, тоді як лімітно-забірна картка оформлюється у випадках багаторазового відпуску протягом певного періоду.

Лімітно-забірна картка встановлює граничну кількість матеріалів, що можуть бути отримані в межах місяця. Її заповнення здійснюється заздалегідь — за місяць до початку використання матеріалів. Обсяг ліміту визначається на підставі виробничої програми підрозділу та діючих норм витрат матеріалів, з урахуванням залишків невикористаних запасів на початок місяця. За потреби ліміт може встановлюватися окремо для кожного виробничого замовлення.

Картки оформлюються у двох екземплярах: один призначений для передачі до виробничого підрозділу, який споживає матеріали, а другий залишається на складі для контролю. Для зручності перевірки рекомендується використовувати папір різних кольорів. Реєстрацію виданих карток здійснює відділ постачання у спеціальному журналі, копія якого передається до бухгалтерії для контролю своєчасності їх повернення. Завідувач складу (комірник) веде облік кількості відпущених матеріалів у двох примірниках картки та визначає залишок невикористаного ліміту. Відпуск матеріалів підтверджується підписами комірника та матеріально відповідальної особи, що їх отримує.

Після завершення звітної місяця або використання встановленого ліміту картки передаються до бухгалтерії. У випадках передачі матеріалів стороннім підприємствам чи контрагентам оформлення здійснюється відповідно до умов договорів, наказів і внутрішніх розпоряджень підприємства. За необхідності відпуск супроводжується товарно-транспортною накладною, аналогічно до процесу оприбуткування запасів [7].

Для матеріалів, що знаходяться у підзвіті виконробів, щомісячно складається матеріальний звіт за типовою формою № М-19, у якому фіксується рух матеріалів за їх найменуванням, кількістю та обліковою вартістю. Сутність ведення бухгалтерського обліку матеріалів полягає у відкритті аналітичних рахунків за кожним номенклатурним номером матеріалу, де дані систематизуються за кількістю (у прийнятих одиницях виміру) та за вартістю (згідно з обраною системою оцінки).

Вибуття запасів на підприємстві може оцінюватися одним із п'яти передбачених методів (рис. 2.4). Одним із ключових елементів фінансової звітності, у якому відображаються дані про запаси, є Баланс. Відповідно до положень НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р., баланс (звіт про фінансовий стан) — це форма звітності, що демонструє на

певну дату інформацію про активи, власний капітал і зобов'язання підприємства [15].

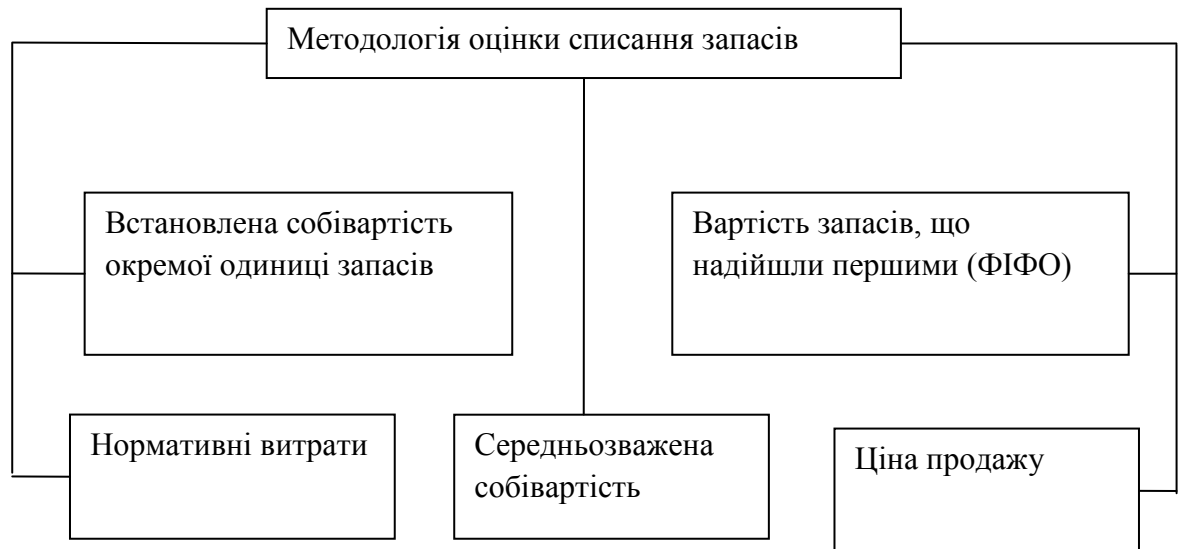

Рис. 2.4. Методи оцінки вибуття запасів

У примітках до фінансової звітності підприємства подається детальна інформація, що стосується обліку запасів, зокрема зазначаються методи їх оцінки, балансова (облікова) вартість у розрізі класифікаційних груп, а також дані щодо запасів, оцінених за чистою вартістю реалізації. Крім того, розкривається інформація про вартість запасів, переданих у переробку, на комісію або в заставу, а також про суми збільшення чистої вартості реалізації, на підставі яких проведено переоцінку [40]. У статті «Запаси» відображається загальна сума активів, які зберігаються з метою подальшого продажу в межах звичайної діяльності підприємства, перебувають у процесі виробництва для отримання готової продукції або використовуються для внутрішніх потреб у виробничому процесі, виконанні робіт, наданні послуг, управлінні підприємством і забезпеченні збутових операцій [40]. Раніше в балансі окремо розкривалася інформація про виробничі запаси, незавершене виробництво, готову продукцію і товари, однак у сучасній формі звітності ці показники об'єднані в одну статтю — «Запаси» (код 1100), яка подається загальною сумою. Деталізація зазначених видів запасів у балансі

здійснюється лише тоді, коли така інформація є суттєвою, і тоді використовуються додаткові статті з кодами 1101–1104, які не включаються до загального підсумку балансу [39]. Окрім балансу, інформація про запаси частково відображається у звіті про фінансові результати, зокрема у статті «Інші операційні витрати» (рядок 2180), де показуються витрати, пов'язані з реалізацією запасів, необоротних активів, що утримуються для продажу, створенням резервів сумнівних боргів, списанням безнадійної дебіторської заборгованості, втратами від знецінення запасів, операційними курсовими різницями, нарахованими економічними санкціями, а також іншими операційними витратами, які виникають у процесі звичайної діяльності підприємства [40]. Таким чином, фінансова звітність виконує важливу функцію узагальнення результатів бухгалтерського обліку, забезпечуючи достовірне відображення фінансово-майнового стану підприємства, що має суттєве значення як для внутрішніх управлінських потреб, так і для зовнішніх користувачів, які приймають на її основі економічно обґрунтовані рішення.

2.4. Стан відображення виробничих запасів в системі обліку на підприємстві

Усі операції з надходження матеріальних ресурсів на підприємство фіксуються на відповідних рахунках бухгалтерського обліку (приклад - у таблиці 2.2). Первісна вартість запасів, вироблених власними силами, визначається як їхня виробнича собівартість згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [6]. Для придбаних за плату запасів первісна вартість формується з урахуванням фактичних витрат, до яких належать суми, сплачені постачальникам за договором (без непрямих податків), ввізне мито, непрямі податки, що не відшкодовуються, а також транспортно-заготівельні та інші витрати.

Якщо аналітичний облік матеріалів ведеться за цінами постачальників, то наприкінці звітної періоду бухгалтер коригує записи для визначення фактичної собівартості шляхом розподілу відхилень (зокрема транспортно-заготівельних та інших витрат) за середнім відсотком:

$$ТЗВ \% = ТЗВ * 100 \% : П_0 , \quad (2.1)$$

де $П_0$ — вартість за обліковою ціною (ціною постачальника).

Фактична собівартість становить:

$$П_0 * ТЗВ \% + Л_0. \quad (2.2)$$

Таблиця 2.2

Відображення операцій з надходження матеріалів на рахунках
бухгалтерського обліку

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків
Дебет		
Придбання у постачальника		
З наступною оплатою		
1.	Отримано матеріали від постачальника (без ПДВ)	201, 205, 208, 209
2.	Відображено податковий кредит	641
3.	Відображено транспортно-заготівельні витрати	201, 205, 208, 209
4.	Сплачено рахунок постачальника (з ПДВ)	63
З попередньою оплатою		
5.	Здійснено попередню оплату постачальнику (з ПДВ)	371
6.	Відображено податковий кредит	641
7.	Отримано матеріали від постачальника (без ПДВ)	201, 205, 208, 209
8.	Відображено податковий кредит	644
9.	Проведено взаємозалік заборгованостей (з ПДВ)	63
Придбання підзвітною особою		
10.	Видано кошти з каси під звіт	372
11.	Надійшли матеріали, придбані підзвітною особою	201, 205, 208, 209
12.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641

У первісну вартість запасів не входять витрати, що класифікуються як поточні витрати звітної періоду, в якому вони виникли чи були ідентифіковані. Серед них — понаднормові втрати та нестачі матеріальних

цінностей, проценти за кредитами, витрати на збут продукції, а також загальногосподарські та подібні витрати, які не пов'язані безпосередньо з придбанням, транспортуванням або приведенням запасів до стану, придатного для використання за призначенням [28].

Сільськогосподарська продукція, поточні та додаткові біологічні активи при первісному визнанні оцінюються за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на продаж або за виробничою собівартістю — відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [6].

Після того, як запаси стають придатними для використання у виробництві, реалізації чи іншому вибутті, їх оцінка проводиться за одним із затверджених методів. Зокрема, метод ідентифікованої собівартості використовується для запасів, призначених для конкретних чи спеціальних замовлень, а також для унікальних видів запасів. Метод середньозваженої собівартості передбачає розрахунок вартості одиниці запасів шляхом ділення сумарної вартості запасів на початок місяця та їх надходжень протягом місяця на загальну кількість запасів за цей період;

Розраховується за формулою:

$$СВс = Сс \cdot Кв, \quad (2.3)$$

де $Кв$ – кількість витрачених запасів; $Сс$ – середня ціна запасів

$$С = \frac{С_{ПМ} + С_{М}}{К_{ПМ} + К_{М}} \quad (2.4)$$

де $С_{ПМ}$ і $К_{ПМ}$ – собівартість та кількість запасів на початок місяця;

$С_{М}$ і $К_{М}$ – собівартість та кількість запасів, що надійшли протягом місяця.

Метод ФІФО (собівартості перших за часом надходження запасів) базується на припущенні, що матеріали списуються у виробництво, продаж чи інше вибуття в тій самій черговості, в якій вони надійшли на

підприємство. Таким чином, першими вибувають запаси, придбані або вироблені раніше, і саме за їхньою собівартістю оцінюється вибуття.

Метод нормативних витрат передбачає оцінку запасів за встановленими нормами витрат матеріалів, праці та інших ресурсів на одиницю продукції, робіт чи послуг. При цьому враховуються рівень завантаження виробничих потужностей, ефективність матеріально-технічного постачання та діючі ціни, визначені самим підприємством.

Метод оцінки за цінами продажу застосовується переважно в організаціях, що торгують товарами з широкою та різноманітною номенклатурою, але зі стабільним рівнем торговельної націнки. У цьому випадку собівартість реалізованих товарів розраховується як різниця між продажною (роздрібною) ціною та сумою торговельної націнки, що припадає на ці товари [9].

Собівартість реалізованих товарів визначається за формулою:

$$C_{pt} = PV_{pt} - TH_{pt}, \quad (2.5)$$

де PV_{pt} – продажна (роздрібна) вартість реалізованих товарів; TH_{pt} – сума торговельної націнки на реалізовані товари:

$$TH_{pt} = PV_{pt} \cdot \%_C, \quad (2.6)$$

де $\%_C$ – середній відсоток торговельної націнки:

$$\frac{TH_{TPM} + TH_M}{PV_{TPM} + PV_{TM}} \cdot 100, \quad (2.7)$$

де TH_{TPM} і PV_{TPM} – залишок торговельної націнки та продажна вартість товарів на початок місяця;

TH_M і PV_{TM} – торговельна націнка та продажна вартість товарів, що надійшли за місяць.

Номенклатурний цінник — це систематизований перелік матеріалів, деталей і конструкцій, що застосовуються на підприємстві, де кожному типу запасів надається унікальний постійний код — номенклатурний номер. Для раціональної організації обліку слід визначити чіткі норми видачі, використання та зберігання матеріальних ресурсів. Використання різних методів оцінки вибуття запасів має свої переваги та недоліки, що вимагає обґрунтованого вибору найбільш підходящого варіанту (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Переваги та недоліки методів оцінки запасів при вибутті

Метод оцінки запасів	Переваги	Недоліки
Ідентифікованої собівартості	Використані запаси та залишки на кінець періоду обліковуються за фактичною собівартістю	Трудомісткий; однакові запаси можуть мати різну вартість
Середньозваженої собівартості	Забезпечує більш-менш однакову прибутковість; менше залежить від зміни купівельних цін; не потребує детального обліку руху кожної одиниці запасів	—
Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	Використані запаси та залишки на кінець періоду обліковуються за фактичною собівартістю	Трудомісткий; однакові запаси можуть мати різну вартість
Нормативних затрат	Дозволяє оцінити запаси за вартістю, близькою до фактичної	Трудомісткий; вимагає регулярної перевірки цін та норм витрат
Ціни продажу	-	Трудомісткий

Необхідно визначити коло працівників, відповідальних за прийняття та видачу виробничих запасів, за правильне й своєчасне оформлення відповідних операцій, а також за збереження матеріальних цінностей, переданих їм у користування. З такими працівниками обов'язково укладається письмовий договір про повну матеріальну відповідальність.

2.5. Аналіз ефективності використання виробничих запасів

Запаси відіграють ключову роль у діяльності підприємства, забезпечуючи безперервність виробничого процесу. Для ефективної роботи необхідно підтримувати оптимальний обсяг запасів: їх надлишок призводить до заморожування обігових коштів, зниження ліквідності та зростання витрат на зберігання, тоді як дефіцит може спричинити зупинку виробництва, зрив термінів виконання замовлень і втрату ринкових позицій. Конкуреноспроможність, обсяги виробництва та загальна ефективність підприємства значною мірою залежать від структури, обсягу, якості матеріальних ресурсів і рівня управління ними [59].

Раціональне використання виробничих ресурсів є обов'язковою умовою стабільного розвитку та збереження життєздатності підприємства. Комплексна оцінка ефективності їх використання проводиться за трьома основними напрямками.

Перший напрям передбачає аналіз впливу основних укрупнених факторів або факторних показників спочатку на обсяги виробництва та реалізації продукції, а потім — через показники рентабельності — на розмір прибутку підприємства. Другий напрям охоплює вивчення впливу деталізованих факторів на прибутковість за допомогою відповідних аналітичних і математичних розрахунків.

Третій напрям включає техніко-економічний аналіз, який полягає у виявленні взаємозв'язків між технічними, економічними та виробничими показниками, що визначають ефективність використання ресурсів і рівень прибутковості підприємства [10].

Для збільшення обсягів виробництва та прибутку ключовим є зниження собівартості продукції. Це досягається через детальний аналіз стану використання запасів, зокрема оцінку рівня забезпечення виробництва матеріалами й сировиною та визначення ефективності їх застосування.

Як зазначає Н. Б. Кащенко, під час аналізу необхідно виконати такі завдання: встановити ступінь виконання планових показників і динаміку їх змін за обсягом, структурою та асортиментом; виявити причини відхилень і кількісно оцінити їхній вплив; проаналізувати, як зміни в запасах впливають на виробництво, реалізацію, собівартість і прибутковість продукції; а також ідентифікувати внутрішні резерви зростання виробництва через підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів [65]. Основні напрями аналізу виробничих запасів схематично подано на (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Основні напрями аналізу виробничих запасів

Показник оборотності запасів вказує на кількість циклів їх повного оновлення (поповнення) протягом звітного періоду та розраховується за відповідною формулою:

$$K_{оз} = \frac{СРП}{СРЗ}, \quad (2.8)$$

де, СРП – собівартість реалізованої продукції; СРЗ – середній розмір запасів.

Коефіцієнт закріплення виробничих запасів є величиною, оберненою до коефіцієнта оборотності, і показує, скільки гривень матеріальних ресурсів припадає на одну гривню чистого прибутку. Зниження цього показника

свідчить про підвищення ефективності використання запасів. Він характеризує тривалість повного циклу обігу запасів — від моменту придбання до перетворення на грошові кошти — і обчислюється за відповідною формулою:

$$Чоз = Т : Коз, \quad (2.9)$$

де Т – кількість днів за яку обчислюється оборотність (при цьому вважається, що місяць дорівнює 30 дням, квартал - 90, півріччя - 180 і рік - 360).

Тепер, коли у нас відомі коефіцієнти оборотності запасів, можемо розрахувати коефіцієнт закріплення виробничих запасів:

$$Чоз=360\div 53,23=6,76 - \text{ за 2020 р.}$$

$$Чоз=360\div 8,53=42,25 - \text{ за 2023 р.}$$

$$Чоз=360\div 4,7=78,26 - \text{ за 2024 р.}$$

За результатами розрахунків, найвища ефективність роботи підприємства зафіксована у 2020 році з показником 6,76. Раціональність використання матеріальних ресурсів оцінюється за допомогою таких коефіцієнтів, як матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, рівень використання запасів, оборотність запасів (кількість обертів) та тривалість одного обороту [65]. Показник матеріаломісткості продукції дозволяє встановити, скільки матеріальних витрат припадає на одну гривню виробленої продукції. Його обчислення проводиться за відповідною формулою:

$$Мм = МВ : ГП \quad (2.10)$$

де МВ – матеріальні витрати;

ГП – вартість виготовленої продукції.

За даними фінансового звіту ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» порахуємо вищезгаданий показник:

$$Мм = 4\,556\,662 \div 8\,511\,013 = 0,53 - \text{ 2020 р.}$$

$$Мм = 28\,736\,312 \div 32\,089\,003 = 0,89 - \text{ 2023 р.}$$

$$Мм = 2\,956\,678 \div 10\,535\,322 = 0,28 - \text{ 2024 р.}$$

Показник матеріаловіддачі дозволяє оцінити зміни в реальному рівні використання матеріальних ресурсів порівняно з попередніми періодами та виявити можливі резерви для зростання обсягів виробництва. Він характеризує ефективність застосування предметів праці й вказує на обсяг продукції, вироблений з однієї одиниці використаних матеріальних ресурсів (сировини, матеріалів, енергоносіїв тощо) [65].

Цей показник є величиною, оберненою до матеріаломісткості, і обчислюється за відповідною формулою:

$$M_v = \frac{ГП}{МВ}, \quad (2.11)$$

де, МВ – матеріальні витрати;

ГП – вартість виготовленої продукції.

Знаючи формулу – розрахуємо матеріаловіддачу:

$$M_v = 8\,511\,013 \div 4\,556\,662 = 1,86 - 2020 \text{ рік}$$

$$M_v = 32\,089\,003 \div 28\,736\,312 = 1,11 - 2023 \text{ рік}$$

$$M_v = 10\,535\,322 \div 2\,956\,678 = 3,56 - 2024 \text{ рік}$$

Важливим узагальнюючим показником ефективності є коефіцієнт використання запасів, який розраховується як співвідношення фактичних матеріальних витрат до планової величини, скоригованої на реальний обсяг випущеної продукції [65].

Далі проведемо обчислення коефіцієнта оборотності запасів (або коефіцієнта інтенсивності їх використання), що визначається за відповідною формулою.:

$$k_o = \frac{СВ}{З}, \quad (2.12)$$

де, СВ – собівартість реалізованої за звітний період продукції;

З – вартість виробничих запасів.

$$k_o = 8\,511\,013 \div 1\,330\,245 = 6,39 \text{ (оборотів за 2020 р.)}$$

$$k_o = 32\,089\,003 \div 667\,466 = 48,07 \text{ (оборотів за 2023 р.)}$$

$$k_o = 10\,535\,322 \div 3\,163\,938 = 3,32 \text{ (оборотів за 2024 р.)}$$

Останнім показником, що підлягає розрахунку, є тривалість одного обороту запасів. Він характеризує ефективність застосування виробничих ресурсів підприємства та швидкість їх трансформації в готову продукцію чи грошові кошти. Для його визначення використовується відповідна формула:

$$T_o = Z_{сер} \times D \times ЧД, \quad (2.13)$$

де $Z_{сер}$ – середньорічна вартість виробничих запасів;

D – число днів в аналізованому періоді;

$ЧД$ – розмір чистого доходу від реалізованої продукції.

Давайте подивимося яке значення цього показника на ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД»:

$$T_o = 603\,007 \times 360 \times 31\,982\,638 = 6,94 \text{ (днів за 2020 р.)}$$

$$T_o = 998\,854,51 \times 360 \times 8\,741\,465 = 3,14 \text{ (днів за 2023 р.)}$$

$$T_o = 1\,643\,273 \times 360 \times 10\,769\,349 = 6,37 \text{ (днів за 2024 р.)}$$

Показник оборотності є одним із основних критеріїв оцінки ефективності роботи підприємства, оскільки він безпосередньо впливає на обсяг обороту, рівень витрат обігу, розмір прибутку, показники рентабельності та загальний фінансовий стан. Цей показник характеризує ефективність використання оборотних активів: чим менший період реалізації запасів, тим раціональніше застосовуються кошти, вкладені в них [66].

На основі зазначених показників проведемо оцінку ефективності використання виробничих запасів на досліджуваному підприємстві, результати якої наведено в таблиці 2.4.

Серед шляхів підвищення ефективності використання виробничих запасів на підприємстві варто виділити впровадження економічно обґрунтованих норм запасів, прискорення науково-технічного прогресу шляхом упровадження прогресивної техніки та технологій, розвиток стандартизації, уніфікації й типізації, комплексну механізацію та автоматизацію вантажно-розвантажувальних робіт на складах, а також удосконалення форм організації промислового виробництва з застосуванням дешевих конструктивних матеріалів [56].

Таблиця 2.4

Динаміка показників ефективності використання виробничих запасів у ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» за 2020, 2023, 2024 рр.

Показник	2020 р.	2023 р.	2024 р.	(+,-)
Середній обсяг запасів	603 006,6	998 855,6	2 247 091,6	1 644 087
Витрати на матеріали	28 736 313	4 556 663	2 956 679	-25 779 636
Вартість виробленої продукції	32 089 004	8 511 014	10 535 323	-21 553 683
Обсяг виробничих запасів	667 467	1 330 246	3 163 939	2 496 474
Чистий дохід від реалізації продукції	31 982 639	8 741 466	10 769 350	-21 213 293
Коефіцієнт оборотності	54,23	9,53	5,7	-49,63
Коефіцієнт фіксації виробничих запасів	7,77	43,26	79,27	72,6
Рівень матеріаломісткості продукції	1,90	1,54	1,29	-1,62
Ефективність використання матеріалів	2,12	2,87	4,57	3,46
Коефіцієнт інтенсивності обігу запасів	49,08	7,40	4,33	-45,76
Період обігу запасів	7,95	4,15	7,38	-1,58

Причиною погіршення фінансового стану підприємства є нестача або надлишок запасів (рис. 2.6).

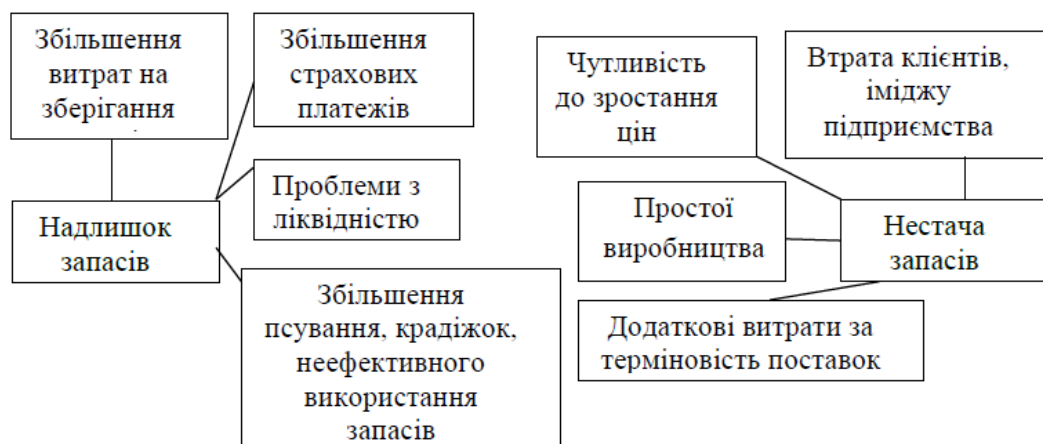

Рис. 2.6. Наслідки надлишків та нестач запасів

Аналіз ефективності використання виробничих запасів дає змогу суттєво підвищити рівень виробництва на підприємстві. Завдяки такому аналізу вдосконалюються управлінські рішення, що сприяє мінімізації втрат від утримання надлишкових запасів, вивільненню значної частини обігових коштів та загальному покращенню фінансово-економічних результатів діяльності.

Висновки до 2 розділу

1. З вивчення фінансової звітності ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» видно, що компанія фокусується на культивуванні зернових і олійних культур, а також на м'ясо-молочному скотарстві. Незважаючи на збільшення активів, значна залежність від зовнішнього фінансування створює ризики для ліквідності та платоспроможності. Погіршення стану основних засобів може негативно позначитися на прибутковості, тому доцільно розглянути інвестиції в їх модернізацію. Аналіз фінансових результатів виявив скорочення чистого доходу, хоча покращення у 2024 році, ймовірно, пов'язане зі стратегічними кроками. Інтегрований індикатор фінансового стану ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» знизився у 2020 році через збитковість, але з 2021 року демонструє стабільне зростання щороку.

2. Бухгалтерський відділ ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» характеризується чітким розмежуванням функцій і високим рівнем спеціалізації персоналу. Облік ведеться централізовано з використанням сучасних програмних рішень, що забезпечує високу ефективність процесів і надання якісної фінансової інформації для прийняття управлінських рішень.

3. Від якості організації первинного обліку виробничих запасів залежить коректність списання вартості сировини на витрати виробництва, оцінка незавершеного виробництва та достовірність звітних даних. Повний і

безперервний облік усіх операцій є ключовим інструментом контролю за досягненням господарських цілей та раціональним використанням ресурсів. Особливе значення має принцип пріоритету сутності над формою, який вимагає відображення операцій з наявністю та рухом запасів відповідно до їх економічної суті, а не лише юридичної форми.

4. Таким чином, організація та методика обліку виробничих запасів становлять важливу частину аудиторської перевірки на підприємстві. Облік запасів спрямований на забезпечення контролю за дотриманням законодавства в операціях із запасами, повнотою та правильністю фіксації їх надходження за різними каналами, відповідністю визнання активів як запасів вимогам П(С)БО 9 «Запаси», оцінкою стану складського господарства, а також перевіркою застосування методів обліку, зафіксованих у наказі про облікову політику.

5. Мета аналізу виробничих запасів полягає в економії ресурсів і їх раціональному застосуванні, що неминуче посилить фінансову стабільність підприємства. Основні напрями аналізу включають оцінку виконання плану постачання матеріалів, стану запасів та їх використання. Для характеристики інтенсивності застосування запасів використовуються такі індикатори, як коефіцієнт обіговості, коефіцієнт закріплення та тривалість одного обороту.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів

Економічні реформи в Україні тісно пов'язані з впровадженням нових підходів до організації та управління виробництвом. Це вимагає відповідних змін у структурі господарського обліку та, як наслідок, удосконалення системи облікової інформації для підтримки управлінських рішень [1]. Виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо тощо) є об'єктами праці, спрямованими на створення готової продукції. На відміну від засобів праці, які зберігають форму та переносять вартість частинами, предмети праці повністю споживаються в одному циклі, повністю передаючи свою вартість продукту та вимагаючи заміни після кожного виробництва. У промисловості спостерігається зростання використання товарно-матеріальних цінностей у виробництві.

Це зумовлено розширенням масштабів діяльності, високою часткою матеріальних витрат у собівартості та підвищенням цін на ресурси. У ринкових умовах особливого значення набуває покращення якісних характеристик використання запасів, зокрема зниження питомих матеріальних витрат і досягнення економії [3].

На сучасному етапі простежується тенденція до прискорення обігу запасів на підприємстві, що сприяє зменшенню їх обсягів, хоча вони залишаються ключовим елементом забезпечення стабільної роботи. На рівні компаній запаси належать до об'єктів, що потребують значних інвестицій, і відіграють важливу роль у формуванні політики підприємства та рівня обслуговування. Проте багато фірм не надають цьому належної уваги та недооцінюють майбутні потреби в запасах, що призводить до необхідності

вкладати в них більше капіталу, ніж планувалося.

Отже, щоденна потреба в предметах праці на діючому підприємстві дає підстави включати їх до складу матеріальних оборотних коштів і розглядати як поточні активи [5]. Виробничі запаси застосовуються підприємствами всіх форм власності та галузей економіки для забезпечення господарської діяльності й становлять найбільш вагому частину активів. З одного боку, сформовані запаси гарантують стабільність, безперервність і ритмічність роботи, сприяючи економічній безпеці, а з іншого — на великих промислових підприємствах вони вимагають значних капіталовкладень. Тому від якості організації та ведення обліку запасів залежить точність розрахунку прибутку, фінансова стабільність, конкурентні позиції на ринку та загальна ефективність діяльності [4].

Методологічні принципи формування інформації про запаси в бухгалтерському обліку та її розкриття у фінансовій звітності регулюються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Запаси визнаються активом за умови ймовірності отримання підприємством економічних вигод від їх використання в майбутньому та можливості достовірного визначення їх вартості [7].

Ключовою умовою успішного виконання виробничого процесу як основного елемента діяльності підприємств є наявність і раціональне застосування виробничих запасів. Водночас актуальними залишаються питання вдосконалення документації для оперативного та аналітичного обліку запасів, особливо гостро стоїть проблема їх автоматизації. Розв'язання цих завдань полягає в розробленні основних напрямів і конкретних пропозицій щодо покращення методики обліку запасів, їх оцінки при вибутті, методів аналізу ефективності використання, а також посилення інформаційної та контрольної ролей обліку в управлінні виробництвом. Для подолання зазначених проблем пропонуємо основні напрями удосконалення обліку виробничих запасів, представлені на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Запропонована структура напрямів удосконалення обліку виробничих запасів

Покращенню ресурсозабезпечення сприяє систематизація первинної документації, активне застосування типових уніфікованих бланків, зростання рівня автоматизації обліково-розрахункових операцій, а також суворе дотримання правил приймання, зберігання та витрачання сировини, матеріалів, комплектуючих тощо. Крім того, слід запроваджувати ефективні механізми попереднього та поточного контролю за нормами запасів і витрат матеріальних ресурсів, приділяти більшу увагу підвищенню достовірності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих, деталей і вузлів у виробництві.

Інформація бухгалтерського обліку має надавати дані для виявлення резервів зниження собівартості продукції через раціональне застосування матеріалів, зменшення норм витрат і забезпечення належного зберігання. Виходячи з викладеного, вважаємо, що оптимізації обліку виробничих запасів та покращенню їх ефективного використання сприятиме не лише

якісно оформлена документація, а й добре організований виробничий процес. Тому для подальшого вдосконалення обліку виробничих запасів пропонуємо розроблений економічний механізм (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Економічний механізм удосконалення обліку виробничих запасів

Запропонований механізм удосконалення обліку виробничих запасів може стати ключовою умовою ефективного виконання виробничого процесу. Зокрема, спрощення процедур оформлення операцій з рухом запасів дасть змогу забезпечити ретельне та вчасне проведення інвентаризацій, покращити методологію бухгалтерського обліку, що, у свою чергу, дозволить спланувати будівництво достатньої кількості складських приміщень, визначити оптимальну потребу в запасах і забезпечити їх раціональне застосування.

Значного покращення організації обліку запасів можна досягти шляхом удосконалення документообігу, а саме: ширшого використання накопичувальних документів (лімітно-забірних карток, відомостей тощо),

карток складського обліку як витратних документів для відпущених матеріалів. Доцільною є також розробка єдиної форми документа на відпуск матеріалів, адаптованої для машинної обробки. У цей документ слід включити всі об'єкти основного та допоміжного виробництва з відповідними кодами, що вказуватимуть на напрям використання ресурсів — основну продукцію, запасні частини, товари народного споживання, разові замовлення чи ремонтно-експлуатаційні потреби. Для запобігання помилкам і порушенням під час збору та реєстрації оперативних даних про запаси варто розробити детальні інструкції для виконавців (у формі посадових інструкцій або витягів із графіків документообігу) щодо порядку та термінів фіксації інформації, а також запровадити систему стимулювання та санкцій за виконання обов'язків.

Проведення контрольних процедур (ревізій, звірок, інвентаризацій) зменшує ризики неефективності системи збору та реєстрації оперативних фактів. Для вдосконалення обліку запасів доцільно застосовувати на всіх ділянках уніфіковані форми документів. Крім того, обов'язковими умовами є: створення графіків документообігу з обліку запасів і доведення до виконавців їхніх функцій при формуванні та перевірці первинних документів; видача розпорядчої документації особам, відповідальним за господарські операції та уповноваженим підписувати первинні документи; контроль з боку бухгалтерії за правильністю оформлення первинної документації з обліку запасів (включення цієї функції до обов'язків бухгалтера, який обробляє документи, через посадові інструкції та встановлення відповідальності за її невиконання).

Отже, впровадження зазначених напрямів удосконалення обліку виробничих запасів сприятиме суттєвому зростанню ефективності та фінансово-економічних показників діяльності підприємств, а також забезпечить створення більш дієвої та менш трудомісткої системи обліку, контролю за наявністю, рухом і використанням запасів, що в результаті призведе до їх економії.

3.2. Методика проведення внутрішньогосподарського аудиту виробничих запасів на підприємстві

Внутрішній аудит виробничих запасів є важливим елементом ефективного управління ресурсами підприємства та вдосконалення виробничих процесів. Ретельна перевірка правильності обліку надходження, зберігання й використання запасів, а також їхнього документального оформлення та вчасного відображення у фінансовій звітності дає змогу своєчасно виявляти ризики для фінансової безпеки підприємства.

Метою внутрішнього аудиту виробничих запасів на аграрному підприємстві є встановлення відповідності законодавству, достовірності та обґрунтованості операцій із запасами, а також коректності їх фіксації в обліку та звітності. Для цього використовуються дві основні категорії методів: фактичної та документальної перевірки.

Витрати на запровадження посади внутрішнього аудитора в аграрному секторі можуть суттєво відрізнитися залежно від розміру підприємства, регіональних умов, кваліфікації фахівця та обсягу завдань. Проте можливі орієнтовні розрахунки на основі середніх ставок оплати праці та супутніх витрат (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Розрахунок затрат на введення посади внутрішнього аудитора

Витрати	Сума на місяць, грн
Оплата праці працівників	18 010,0
Єдиний соціальний внесок	3 970,0
Технічне оснащення:	
- Портативний комп'ютер	25 010,0
- Настільне освітлення	810,0
- Ліцензійне програмне забезпечення	3 010,0
Меблі для офісу (стіл, стілець)	7 660,0
Канцелярські приналежності (ручки, папір, блокноти тощо)	2 010,0
Усього за місяць	60 420,0
Усього за рік (за винятком техніки зі строком корисного використання понад 1 рік)	323 530,0

Внутрішній аудитор не обмежуватиметься виявленням проблем у господарській діяльності, а й братиме активну участь у розробленні адміністративних рішень для їх подолання. До його обов'язків входить створення внутрішніх організаційних документів, консультування працівників щодо норм законодавства та виконання фінансово-господарських операцій.

Крім того, аудитор виступатиме радником у вирішенні питань господарської діяльності та формуванні фінансових стратегій. Його функції також охоплюватимуть сприяння професійному розвитку персоналу, організацію фінансового обліку та забезпечення його надійності. Дотримуючись принципів незалежності, внутрішній аудитор спрямовуватиме зусилля на досягнення стратегічних цілей підприємства, фокусуючись на ключових аспектах аудиту, таких як управління фінансовим обліком, достовірність звітності, податковий облік та інші важливі елементи діяльності.

Запропонований підхід посилить систему внутрішнього контролю та підвищить операційну ефективність, створюючи міцну основу для подальшого зростання підприємства. Внутрішній аудит виробничих запасів включає два основні етапи: оцінку механізмів контролю та перевірку достовірності даних про рух і стан запасів. Перед початком аудиту рекомендується запровадити робочий документ - програму аудиту, що містить перелік процедур, які виконуватиме внутрішній Додаток П.

На початковому етапі аудиторів оцінюють механізми контролю за виробничими запасами. Ознайомлення з системами бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю здійснюється шляхом усних інтерв'ю, вивчення відповідних документів, аналізу та оцінки даних про господарську діяльність суб'єкта. На наступному етапі увага зосереджується на перевірці достовірності відображення інформації щодо руху та стану запасів. Це охоплює верифікацію оцінки запасів, коректності фіксації первісної вартості під час оприбуткування та обґрунтованості розрахунку собівартості.

Аудиторам слід ретельно аналізувати різні категорії запасів, зокрема придбані за плату, оцінюючи їх за фактичною собівартістю. Ключовим аспектом контролю є також перевірка правильності формування собівартості з урахуванням матеріально-виробничих витрат та відповідності обліковій політиці підприємства. Для підвищення точності контролю за запасами рекомендуємо проводити тестування організації інвентаризації, приклад наведено у додатку Р.

Підсумовуючи викладене, внутрішній аудит виробничих запасів виступає ключовим механізмом ефективного управління компанією. Завдяки йому вдається своєчасно виявляти слабкі місця, розробляти рекомендації щодо їх виправлення, що в кінцевому підсумку сприяє зростанню продуктивності та посиленню ринкових позицій. Запровадження посади внутрішнього аудитора в ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» дозволить оптимізувати господарські процеси, посилити систему внутрішнього контролю та сформувати надійну платформу для подальшого розвитку.

3.3. Удосконалення внутрішнього аудиту виробничих запасів для підвищення фінансової безпеки підприємства

Аудит виробничих запасів є одним із найбільш складних і трудомістких етапів перевірки фінансової звітності. За словами Г. Сиротюка, його ключова мета полягає у формуванні аудиторської думки щодо відповідності фінансових даних про рух і залишки запасів суттєвим вимогам нормативних актів, що регулюють процес підготовки та надання такої інформації користувачам [5, с. 92].

Для надання користувачам повної, достовірної та об'єктивної інформації про стан виробничих запасів аудитор проводить комплексну перевірку. Вона включає контроль за дотриманням законодавства в операціях із запасами, правильністю класифікації активів як запасів відповідно до

П(С)БО № 9 «Запаси», відповідністю облікової політики підприємства встановленим стандартам обліку та звітності, а також точністю визначення первісної вартості запасів. Формування облікової політики щодо виробничих запасів на ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» базується на положеннях П(С)БО № 9 «Запаси» [4] та Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку запасів [3] (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Методичні складові облікової політики щодо виробничих запасів

№	Обов'язкові методологічні елементи облікової політики щодо відображення виробничих запасів	Підстава
1	Перелік виробничих запасів	Визначається підприємством самостійно
2	Одиниця обліку запасів	Відповідно до П(С)БО 9: – найменування; – однорідна категорія (вид)
3	Спосіб включення придбаних або створених запасів до обліку	Згідно з П(С)БО 9, виробничі запаси відображаються на балансі за початковою вартістю
4	Визнання та оцінювання запасів на початковому етапі	Визнання та початкова оцінка залежать від джерела надходження: – купівля за плату; – власне виробництво; – внесок до статутного капіталу; – безоплатне отримання; – обмін на подібні або відмінні активи
5	Методи оцінювання при списанні запасів	Згідно з П(С)БО 9, підприємство самостійно обирає метод списання: – індивідуальна собівартість; – середньозважена собівартість; – метод ФІФО (перші за надходженням); – нормативні витрати; – ціна реалізації
6	Порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат	Підприємство обирає один із варіантів: – пряме включення витрат до початкової вартості одиниці запасів; – розподіл за середнім відсотком
7	Оцінювання запасів на дату складання балансу	Згідно з П(С)БО 9, запаси відображаються за меншою з двох величин: – початкова вартість; – чиста вартість продажу
8	Частота розрахунку середньозваженої собівартості одиниці запасів	Визначається підприємством самостійно
9	Призначення та умови застосування запасів	Встановлюється підприємством самостійно

Наприклад, вплив на облік проявляється через використання різних методів нарахування амортизації основних засобів, оцінки виробничих

запасів, вибору баз для розподілу загально виробничих витрат, а також методів калькуляції собівартості продукції [10, с. 109].

На основі таблиці 3.2, яка стосується відображення методів обліку виробничих запасів у наказі про облікову політику, було розроблено приклад робочого документа аудитора (анкета облікової політики щодо виробничих запасів), представлений у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Анкета облікової політики виробничих запасів

№	Елемент, що підлягає перевірці	Пункт наказу про облікову політику	Сфера застосування	Наявність порушень
1	2	3	4	5
1	Наявність наказу про облікову політику	1	Бухгалтерський облік	Відсутні
2	Перелік виробничих запасів	2.1	Облік запасів	Відсутні
3	Одиниця обліку запасів	-	-	-
	– Найменування	2.2	Облік запасів	Відсутні
	– Однорідна категорія (вид)	-	-	-
4	Зарахування придбаних (отриманих) або створених запасів на баланс за початковою вартістю	2.4	Облік запасів	Відсутні
5	Визнання та початкове оцінювання запасів	-	-	-
	– Купівля за плату	2.4	Облік запасів	Відсутні
	– Власне виробництво	2.4	Облік запасів	Відсутні
	– Внесок до статутного капіталу	2.4	Облік запасів	Відсутні
	– Безоплатне отримання	2.4	Облік запасів	Відсутні
	– Обмін на подібні чи відмінні запаси	2.4	Облік запасів	Відсутні
6	Методи оцінювання при списанні виробничих запасів	-	-	-
	– Індивідуальна собівартість	-	-	-
	– Середньозважена собівартість	-	-	-
	– Собівартість перших за надходженням (ФІФО)	2.5	Облік запасів	Відсутні
	– Нормативні витрати	-	-	-
	– Ціна реалізації	-	-	-
7	Порядок обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат	-	-	-
	– Пряме включення до початкової вартості одиниці придбаних запасів	-	-	-
	– Розподіл за середнім відсотком	2.6	Облік запасів	Відсутні
8	Оцінювання запасів на дату балансу	-	-	-
	– Початкова вартість	2.7	Облік запасів	Відсутні

Продовження таблиці 3.3				
1	2	3	4	5
	– Чиста вартість продажу	-	-	-
9	Частота середньозваженої одиниці запасів розрахунку собівартості	2.8	Облік запасів	Відсутні
10	Призначення та умови застосування запасів	2.9	Облік запасів	Відсутні
11	Організація зберігання та обліку запасів	-	-	-
	Кількісно-сумовий сортовий облік	-	-	-
	Кількісно-сумовий безкнижковий облік	-	-	-
	Оперативно-бухгалтерський (сальдовий) облік	2.10	Облік запасів	Відсутні

Створена анкета дозволить аудитору оцінити ключові аспекти облікової політики щодо відображення виробничих запасів у бухгалтерському обліку та звітності, виявити невідповідності положень наказу про облікову політику вимогам чинних нормативних актів, а також перевірити, чи правильно застосовуються елементи, зазначені в наказі, у практичній діяльності підприємства.

Джерела інформації для проведення аудиту виробничих запасів наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Джерела інформації для аудиту виробничих запасів

№	Вид джерела інформації	Найменування
1	Первинні документи з обліку запасів	Накладні, рахунки-фактури, картки складського обліку, прибуткові ордери, вимоги-накладні на відпуск, лімітно-забірні карти
2	Регістри аналітичного обліку запасів	Відомості аналітичного обліку запасів, звіти осіб, відповідальних за матеріальні цінності
3	Регістри синтетичного обліку запасів	Головна книга, відомості руху запасів, журнали № 3, 5, 6
4	Фінансова звітність підприємства	Баланс (Звіт про фінансовий стан), Примітки до річної фінансової звітності

Для забезпечення ефективного проведення аудиту виробничих запасів необхідно дотримуватися визначених етапів. Послідовність аудиту товарно-матеріальних цінностей представлена на рисунку 3.3.

Рис. 3.3. Алгоритм проведення аудиту виробничих запасів

Під час аудиту виробничих запасів аудитор застосовує як документальні, так і фактичні (органолептичні) методи перевірки. Рекомендуємо розглянути методи аудиторської перевірки виробничих запасів, класифіковані залежно від етапу аудиту (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Методи аудиторської перевірки виробничих запасів

№	Етап аудиту	Метод аудиту
1	Аудит організації обліку прямих матеріальних витрат	Повна перевірка документів
2	Контроль правильності оцінки виробничих запасів, включених до собівартості продукції	Вибіркова перевірка документів
3	Перевірка обґрунтованості віднесення запасів до прямих витрат на виробництво продукції	Вибіркова перевірка документів
4	Контроль достовірності списання матеріалів на виробничі потреби	Вибіркова перевірка документів
5	Перевірка якісних параметрів запасів, списаних на виробництво	Вибіркова перевірка фактичного стану
6	Контроль дотримання норм видачі запасів	Комбінована перевірка документів
7	Перевірка коректності оцінки, використання та списання зворотних відходів і вторинної сировини	Вибіркова перевірка документів і фактичного стану
8	Контроль синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів	Комбінована перевірка документів

Згідно із Законом України «Про аудиторську діяльність», аудитор має право самостійно визначати форми та методи контролю [1]. Таким чином, залежно від об'єкта аудиторського дослідження, завдань, передбачених

договором, рівня аудиторського ризику та запланованого рівня суттєвості, аудитор вибирає методику аудиту виробничих запасів і відображає відповідні аудиторські процедури у програмі аудиту.

Висновки до 3 розділу

1. Запропоновано вдосконалений механізм організації обліку виробничих запасів, який може стати ключовим фактором ефективного функціонування виробничого процесу. Розроблено детальну структурну модель, що відображає послідовність необхідних заходів, реалізація яких у практичній діяльності підприємств сприятиме оптимізації фінансово-господарських процесів, скороченню витрат на придбання та списання запасів, а також забезпеченню їх раціонального використання.

2. Належно організована система внутрішнього аудиту здатна позитивно впливати на зростання продуктивності, зменшення витрат і підвищення конкурентоспроможності підприємства. У ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» серед форм контролю застосовується щорічна інвентаризація, проте поглиблений внутрішній аудит наразі не здійснюється. Оскільки внутрішній аудит виробничих запасів відіграє важливу роль у підвищенні ефективності управління господарською діяльністю, доцільно запровадити в штат окрему посаду внутрішнього аудитора. Такий фахівець відповідатиме за розроблення та впровадження сучасних методичних підходів до систематизації, аналізу й узагальнення результатів внутрішнього контролю.

3. Розроблені робочі документи забезпечують можливість перевірки наявності та правильності оформлення первинних документів, пов'язаних із надходженням і списанням виробничих запасів. Крім того, вони дозволяють оцінити коректність визначення вартості врожаю, класифікації запасів відповідно до плану рахунків, а також перевірити правильність ведення бухгалтерських проводок з обліку виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження показало, що ефективне управління виробничими запасами є ключовим чинником забезпечення безперервного виробничого процесу та фінансової стабільності підприємства. Вивчення економічної сутності, класифікації та оцінки запасів підтвердило їх важливість для оптимізації витрат і підвищення рентабельності діяльності.

1. Дослідження економічної сутності запасів засвідчило, що вони одночасно виконують виробничу, страхову та фінансову функції, забезпечуючи безперервність технологічних процесів, оптимізацію витрат та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Проведена класифікація запасів дозволила визначити їх відмінності за походженням, призначенням, місцем у виробничому циклі, що сприяло формуванню цілісного підходу до їх управління та оцінки. Особлива увага була приділена аналізу ролі запасів у формуванні фінансової стабільності підприємства, оскільки нераціональна політика управління ними призводить до надмірного відволікання оборотного капіталу або до ризику зупинки виробничого процесу.

2. Вивчення принципів та методів аудиту виробничих запасів дало можливість встановити, що ефективний аудит базується на поєднанні процедур контролю, інвентаризації, порівняння, аналітичних тестів та оцінки системи внутрішнього контролю. Перевірка достовірності облікових даних потребує впровадження сучасних підходів до документування, які дозволяють виявити помилки, неточності та випадки нецільового використання ресурсів. На підставі проведеного аналізу було визначено, що аудит запасів є необхідним інструментом для забезпечення прозорості діяльності підприємства та формування достовірної фінансової звітності.

3. Дослідження нормативно-правового забезпечення показало, що облік виробничих запасів в Україні регулюється низкою законодавчих актів, міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку. Вони встановлюють порядок визнання, оцінки, документального оформлення та відображення запасів у фінансовій звітності. Аналіз чинних документів

засвідчив їх достатню структурованість та відповідність європейським вимогам, проте виявлено потребу у ширшому застосуванні автоматизованих систем контролю, які підвищують точність обліку та мінімізують ризики помилок.

4. Оцінка стану обліку виробничих запасів на прикладі ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» засвідчила загалом належний рівень організації бухгалтерської роботи, раціональність ведення первинної документації та дотримання вимог законодавства. Разом із тим було виявлено окремі проблеми щодо оперативності обробки облікових даних, недостатньої автоматизації документообігу та потреби в удосконаленні внутрішнього контролю за рухом матеріальних ресурсів. Аналіз показав, що наявні резерви підвищення ефективності використання запасів пов'язані з оптимізацією норм витрат, скороченням понаднормативних залишків, усуненням необґрунтованих втрат та кращим плануванням закупівель.

5. Розроблені пропозиції щодо вдосконалення обліку виробничих запасів ґрунтуються на впровадженні сучасних інструментів управління ресурсами: автоматизованих систем обліку, моделювання потреб у запасах, застосування кодових систем і штрихмаркування, удосконалення внутрішнього документообігу. Це дозволяє не лише підвищити точність обліку, а й забезпечити своєчасний контроль за рухом запасів, що є критичним для аграрних підприємств.

6. Запропонована методика проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів передбачає чітку послідовність процедур: попередній аналіз системи контролю, інвентаризаційні заходи, оцінку правильності документального оформлення, зіставлення фактичних та облікових даних, визначення відхилень та формування рекомендацій. Такий підхід забезпечує комплексну перевірку ефективності управління запасами та дозволяє виявити ризикові зони.

7. На завершення було сформовано систему заходів щодо удосконалення внутрішнього аудиту, важливих для підвищення фінансової безпеки підприємства. Серед них — розвиток внутрішньої служби контролю, впровадження ризик-орієнтованого підходу, використання сучасних цифрових інструментів моніторингу, посилення відповідальності матеріально-відповідальних осіб та регулярне проведення аналітичних перевірок. Реалізація цих заходів сприятиме оптимізації використання ресурсів, зниженню втрат, підвищенню точності даних та загальній ефективності управління виробничими запасами.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що комплексне удосконалення обліку, контролю та аудиту виробничих запасів є важливою умовою забезпечення стійкого розвитку підприємства, його фінансової стабільності та конкурентоспроможності в сучасних економічних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамів М. Є. Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами на аграрних підприємствах. Економіка та суспільство. 2023. №45. С. 12-18.
2. Бабіч В. В. Автоматизація обліку виробничих запасів: сучасні підходи та технології. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2024. №2 (231). С. 45-52.
3. Бевз Т. А. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності управління запасами. Фінансовий простір. 2023. №1 (49). С. 89-95.
4. Білан С. О. Методологія оцінки ефективності використання виробничих запасів на підприємствах АПК. Агросвіт. 2022. №15-16. С. 33-40.
5. Бондаренко Н. М. Удосконалення системи внутрішнього контролю запасів на аграрних підприємствах. Бізнес Інформ. 2024. №7. С. 112-119.
6. Борисенко О. Д. Цифрова трансформація обліку запасів: виклики та перспективи. Економічний вісник. 2023. №3. С. 76-82.
7. Бутко А. Д. Оптимізація управління виробничими запасами в умовах невизначеності. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2022. Вип. 46. С. 101-108.
8. Вакуленко І. В. Сучасні методи аудиту виробничих запасів: міжнародний досвід. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2024. №12. С. 56-63.
9. Василенко О. П. Нормативно-правове забезпечення обліку запасів в Україні: сучасний стан. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2023. №2 (88). С. 22-29.

10. Величко К. В. Аналітичне забезпечення управління запасами на підприємствах АПК. Економіка і організація управління. 2022. №2 (44). С. 87-94.
11. Веремейчик О. М. Методичні підходи до оцінки виробничих запасів у системі управлінського обліку. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2024. №3. С. 134-141.
12. Власюк Н. І. Внутрішній аудит як складова фінансової безпеки аграрних підприємств. Фінанси України. 2023. №10. С. 45-52.
13. Гаврилюк Т. В. Автоматизація документообігу в обліку запасів: практичні аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2024. Вип. 48. С. 78-84.
14. Гнатів О. С. Удосконалення методів оцінки списання запасів на підприємствах. Економічний дискурс. 2023. №1. С. 29-36.
15. Голіков А. П. Інформаційні системи в управлінні виробничими запасами: сучасні тренди. Інноваційна економіка. 2024. №5-6 (73). С. 201-208.
16. Гордієнко М. Ю. Організація внутрішнього аудиту запасів: практичні рекомендації. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2022. №77. С. 55-62.
17. Гринишин Я. М. Класифікація виробничих запасів у системі бухгалтерського обліку. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. 2023. Т. 25, №108. С. 67-74.
18. Гриценко О. І. Облікова політика щодо запасів: формування та вдосконалення. Економіка та держава. 2024. №8. С. 91-97.
19. Губарик О. М. Методологія внутрішнього аудиту виробничих запасів на аграрних підприємствах. Вісник Дніпровського державного аграрно-економічного університету. 2023. №2. С. 101-108.
20. Дем'яненко Н. В. Аналіз ефективності використання запасів: методи та інструменти. Проблеми економіки. 2022. №4. С. 123-130.

21. Деркач Т. В. Цифрові технології в обліку та аудиті запасів: виклики впровадження. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2024. №3 (50). С. 88-95.
22. Довгань О. П. Оптимізація обліку виробничих запасів на основі ERP-систем. Економічний аналіз. 2023. Т. 33, №2. С. 45-52.
23. Долгіх Д. С. Внутрішній аудит запасів як інструмент управління витратами на підприємстві / І.П. Приходько, Д.С. Долгіх, І. В. Саламашенко // Агросвіт. №20. 2025. С. 103-108.
24. Долгіх Д. С. Аудит виробничих запасів: особливості, ключові аспекти та послідовність контрольних перевірок / Д. С. Долгіх, І. В. Саламашенко // Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 22-23 жовтня 2025 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 46-47.
25. Дудник А. В. Внутрішній контроль запасів: сучасні підходи та методики. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2024. №4. С. 67-74.
26. Єрмоленко О. А. Удосконалення системи документообігу в обліку запасів. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2023. №7-8 (304-305). С. 112-119.
27. Жук В. М. Облік і аудит в аграрному секторі: сучасні виклики. Агроінком. 2022. №5-6. С. 34-41.
28. Задорожна Н. М. Методичні аспекти оцінки запасів за стандартами НП(С)БО. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2024. №2. С. 78-85.
29. Зінченко О. В. Автоматизація внутрішнього аудиту запасів: практичний досвід. Економіка та суспільство. 2023. №47. С. 101-108.
30. Іваненко Т. М. Управлінський облік запасів: сучасні підходи та інструменти. Фінансовий простір. 2024. №2 (50). С. 56-63.

31. Ільчук О. П. Внутрішній аудит як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. Вісник Вінницького національного аграрного університету. 2023. №3. С. 89-96.
32. Калюга Є. В. Облік і аудит: практикум дистанційного тестування: навч. посіб. / за заг. ред. М. Ф. Огійчука, В. Я. Плаксієнка, Є. В. Калюги. К.: Алерта, 2023. 448 с.
33. Капінос Г. І. Методологія аналізу ефективності використання виробничих запасів. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка. 2024. №1. С. 45-52.
34. Кириленко О. П. Система внутрішнього контролю запасів: організація та методика. Економіка і організація управління. 2023. №3 (45). С. 78-85.
35. Ковальчук Н. О. Облікова політика щодо виробничих запасів: сучасні тенденції. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2024. №2. С. 101-108.
36. Козак В. Г. Цифровізація обліку запасів: виклики та перспективи. Економічний вісник Донбасу. 2023. №3 (73). С. 56-63.
37. Колесник Т. В. Внутрішній аудит запасів: методика та практичні аспекти. Фінанси України. 2024. №7. С. 89-96.
38. Корнієнко О. М. Аналітичне забезпечення управління запасами в аграрному секторі. Агросвіт. 2023. №17-18. С. 45-52.
39. Кравець О. І. Удосконалення методів оцінки списання запасів: практичні рекомендації. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2024. №3 (89). С. 67-74.
40. Кузьменко О. Б. Автоматизація обліку запасів на аграрних підприємствах: сучасні рішення. Економічний аналіз. 2023. Т. 33, №3. С. 89-96.
41. Левицька С. О. Внутрішній контроль запасів: організація та методика. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2024. Вип. 49. С. 101-108.

42. Лисак В. І. Методологія оцінки ефективності використання запасів у системі управлінського обліку. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2023. №3 (232). С. 78-85.
43. Литвиненко Н. М. Цифрові технології в аудиті запасів: сучасний досвід. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2024. №4 (51). С. 101-108.
44. Мельник О. В. Облікова політика щодо запасів: сучасні виклики та перспективи. Економіка та держава. 2023. №9. С. 67-74.
45. Миронова Ю. В. Організація обліку запасів в умовах цифровізації. Вісник Вінницького національного аграрного університету. 2024. №2. С. 89-96.
46. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. К.: КНТЕУ, 2023. 412 с.
47. Назаренко І. М. Внутрішній аудит запасів: сучасні методи та інструменти. Агроінком. 2024. №7-8. С. 56-63.
48. Ніколаєнко С. М. Удосконалення системи документообігу в обліку запасів. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2024. №9-10 (306-307). С. 78-85.
49. Огійчук М. Ф. Аудит: організація і методика: навч. посіб. / М. Ф. Огійчук, І. Т. Новікова, І. І. Рагуліна. К.: Алерта, 2023. 584 с.
50. Олійник О. В. Облік виробничих запасів: сучасні підходи та стандарти. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2023. №3. С. 101-108.
51. Остапчук Т. П. Аналіз ефективності використання запасів на аграрних підприємствах. Економічний вісник. 2024. №2. С. 89-96.
52. Пантелеєв В. П. Облік, контроль та аналіз: навч. посібник / І. І. Пилипенко, В. П. Пантелеєв, В. О. Шевчук та ін. К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2023. 368 с.

53. Пилипенко І. І. Облік, контроль та аналіз: словник-довідник: навч. посіб. / Я. І. Пилипенко, В. П. Пантелєєв, В. О. Шевчук та ін. К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2023. 368 с.
54. Погріщук Г. Б. Цифровізація внутрішнього аудиту запасів: практичні аспекти. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2023. №5. С. 78-85.
55. Пономаренко О. В. Методологія оцінки списання запасів у системі бухгалтерського обліку. Економіка і організація управління. 2024. №4 (46). С. 101-108.
56. Попович О. М. Удосконалення облікової політики щодо запасів на аграрних підприємствах. Агросвіт. 2023. №19-20. С. 67-74.
57. Руденко Н. В. Внутрішній контроль запасів: сучасні методи та інструменти. Фінансовий простір. 2024. №3 (51). С. 89-96.
58. Савчук В. К. Аналітичне забезпечення управління запасами: сучасні підходи. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2023. №4. С. 123-130.
59. Сидоренко О. М. Автоматизація обліку запасів: виклики та перспективи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. Вип. 47. С. 89-96.
60. Сіренко Н. М. Вдосконалення управління виробничими запасами на аграрних підприємствах. Агросвіт. 2024. №21-22. С. 45-52.
61. Скрипник М. І. Методологія внутрішнього аудиту запасів: сучасні підходи. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2023. №4 (90). С. 78-85.
62. Соловійова О. В. Облікова політика щодо запасів: сучасні тенденції та виклики. Економічний аналіз. 2024. Т. 34, №2. С. 101-108.
63. Степаненко С. В. Цифрові технології в обліку та аудиті запасів. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2023. №5 (52). С. 67-74.

64. Сук Л. К. Фінансовий облік: навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Алерта, 2023. 647 с.
65. Ткачук В. І. Аналіз ефективності використання запасів: методи та інструменти. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2024. №4 (233). С. 89-96.
66. Трофименко О. М. Внутрішній аудит запасів: організація та методика. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2023. №11-12 (308-309). С. 101-108.
67. Фесенко В. В. Удосконалення системи документообігу в обліку запасів. Економіка та держава. 2024. №10. С. 78-85.
68. Хоменко О. І. Методологія оцінки списання запасів: сучасні підходи. Вісник Вінницького національного аграрного університету. 2024. №3. С. 101-108.
69. Цегельник Н. І. Оцінка виробничих запасів у системі розрахунків із постачальниками. Агросвіт. 2023. №23-24. С. 56-63.
70. Чепурда Г. М. Автоматизація внутрішнього аудиту запасів: практичні рекомендації. Фінансовий простір. 2023. №4 (52). С. 101-108.
71. Чорна С. В. Облікова політика щодо запасів: сучасні виклики. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2024. №3. С. 89-96.
72. Шаповал В. М. Внутрішній контроль запасів: методи та інструменти. Економічний вісник. 2023. №4. С. 67-74.
73. Шевчук О. В. Аналітичне забезпечення управління запасами в аграрному секторі. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка. 2024. №2. С. 101-108.
74. Яценко Н. М. Цифровізація обліку запасів: сучасні рішення та перспективи. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2024. №6. С. 89-96.

ДОДАТКИ

Оцінка майна ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» за 2020-2024 рр., тис. грн.

Категорії активів (ресурсів)	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Загальна сума активів (тис. грн)	2567,10	2660,0	3129,0	4796,0	8539,0	332,58
Довгострокові активи (тис. грн)	800,9	845,0	750,0	1086,0	4806,0	600,01
Основні засоби (тис. грн)	751,8	808,0	723,0	1017,0	4733,0	629,55
Біологічні активи тривалого використання (тис. грн)	50,0	38,0	28,0	70,0	74,0	148,00
Оборотні ресурси (тис. грн)	177,71	182,50	238,90	372,00	374,30	210,64
Виробничі фонди оборотного характеру (тис. грн)	82,93	108,10	167,80	250,10	283,30	341,69
Запаси для виробництва (тис. грн)	8,75	5,30	8,50	6,50	11,40	130,29
Ресурси обігу (тис. грн)	95,78	75,40	72,10	122,90	92,00	96,05
Готова продукція та товари для реалізації (тис. грн)	8,26	16,90	7,70	19,50	61,20	741,16
Поточна дебіторська заборгованість (тис. грн)	83,55	57,30	65,10	31,20	6,20	7,42
Грошові кошти та короткострокові фінансові вкладення (тис. грн)	5,97	3,20	4,0	74,20	26,60	445,56

Оцінка капіталу ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД» за 2020-2024 рр., тис. грн.

Категорії пасивів (ресурсів капіталу)	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Загальна сума капіталу (тис. грн)	257,69	266,90	313,80	480,50	854,80	331,64
Власні кошти підприємства (тис. грн)	206,93	180,80	232,90	321,10	410,60	198,45
Зареєстрований капітал (тис. грн)	2,91	2,90	1,70	1,70	1,70	58,42
Зобов'язання загалом (тис. грн)	51,76	87,10	81,90	160,40	445,20	860,16
Резерви на майбутні витрати та платежі (тис. грн)	14,77	14,10	36,30	81,30	70,60	477,93
Довгострокові зобов'язання (тис. грн)	24,58	19,10	13,70	34,40	330,40	1344,10
Короткострокові зобов'язання (тис. грн)	14,41	55,90	33,90	46,70	46,20	320,61
Кредиторська заборгованість (тис. грн)	11,30	14,70	12,20	18,10	15,20	134,51

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % (відхилення, +/-) 2024 р. до 2020 р.
Вартість основних засобів на старт року (тис. грн)	85,82	135,34	152,20	155,20	197,80	230,47
Надходження за рік (тис. грн)	50,78	32,90	4,00	43,60	39,680	78,14
Вибуття за рік (тис. грн)	1,26	151,00	1,00	1,00	1,00	79,37
Вартість основних засобів на кінець року (тис. грн)	135,34	152,20	155,20	197,80	59,30	43,83
Нарахована амортизація за рік (тис. грн)	7,07	12,24	12,50	14,20	16,20	229,14
Накопичений знос основних засобів: а) на початок року (тис. грн)	54,19	60,26	71,50	83,00	10,520	19,43
б) на кінець року (тис. грн)	60,26	71,50	83,00	96,20	12,040	19,98
Річний приріст (+) або зменшення (-) (тис. грн)	50,520	17,860	4,000	43,600	39,6800	78,54
Темп зростання (зниження) (%)	159,38	113,55	102,98	128,63	297,54	186,70
Темп приросту (зменшення) (%)	59,38	13,55	2,98	28,63	197,54	332,73
Коефіцієнт оновлення активів (%)	38,06	22,10	2,95	22,65	67,28	176,77
Коефіцієнт вибуття активів (%)	1,30	12,17	1,00	1,00	1,00	-23,08
Період оновлення (повне вибуття, роки)	3,72	11,07	52,40	5,62	2,51	-32,53

Коефіцієнт заміни (просте відтворення, %)	1,52	48,02	1,00	1,00	1,00	-34,21
Коефіцієнт розширення (розширене відтворення, %)	100,48	53,85	101,00	101,00	101,00	0,52
Тривалість обороту активів (роки)	19,05	13,70	14,28	14,30	26,67	140,00
Коефіцієнт зношеності: а) на початок року (%)	63,71	45,11	47,63	54,18	49,37	77,48
б) на кінець року (%)	70,87	53,48	55,23	62,74	57,10	80,57
Коефіцієнт придатності: а) на початок року (%)	38,29	56,89	54,37	47,82	52,63	137,48
б) на кінець року (%)	31,13	48,52	46,77	39,26	44,90	144,23

ДОДАТОК Д

Фінансові результати діяльності ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД», тис. грн.

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Виторг від реалізації товарів, робіт, послуг (тис. грн)	288,710	334,200	364,500	706,000	987,900	342,17
Чистий виторг від реалізації товарів, робіт, послуг (тис. грн)	253,030	300,900	326,900	589,600	828,400	327,35
Частка чистого виторгу у загальному виторгу (%)	9,760	10,001	9,966	9,349	9,384	-3,86
а) Собівартість реалізованої продукції (тис. грн)	156,410	235,400	197,000	345,200	530,500	339,19
б) Витрати на управління (тис. грн)	30,990	41,900	28,900	54,000	63,800	205,87
в) Витрати на просування та збут (тис. грн)	12,930	4,000	17,600	40,700	48,600	375,87
г) Інші витрати операційної діяльності (тис. грн)	26,610	24,300	23,700	50,100	69,100	259,71
Валовий фінансовий результат (прибуток/збиток) (тис. грн)	97,620	66,500	130,900	245,400	298,900	306,18
Частка валового прибутку у чистому виторгу (%)	4,834	3,184	4,986	5,152	4,600	-4,81
Операційний фінансовий результат (прибуток/збиток) (тис. грн)	30,090	-0,700	63,700	103,600	120,400	400,13
Витрати на фінансування та інвестиції (тис. грн)	7,710	10,400	9,800	15,400	30,900	400,78
Фінансовий результат до оподаткування (тис. грн)	23,380	-10,100	54,900	89,200	90,500	387,08
Фінансовий результат від основної діяльності (тис. грн)	23,380	-10,100	54,900	89,200	90,500	387,08
Частка фінансового результату від основної діяльності у результаті до оподаткування (%)	101,00	101,00	101,00	101,00	101,00	0,00
Надзвичайні витрати та податки з надзвичайного прибутку (тис. грн)	1,00	16,000	1,600	1,00	1,00	100,00
Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток) (тис. грн)	24,380	-25,100	54,300	89,200	90,500	371,20

Частка чистого прибутку у виторгу від реалізації (%)	8,78	-6,83	15,66	13,51	10,07	14,69
Частка чистого прибутку у валовому фінансовому результаті (%)	24,16	-38,85	42,03	37,09	31,04	28,48

ДОДАТОК Е

Оцінка фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр- К» м. Дніпро

Показник	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Коефіцієнт фінансової незалежності	>1,5	1,80	1,68	1,74	1,67	1,48	82,22
Коефіцієнт частки позикового капіталу	<1,5	1,20	1,32	1,26	1,33	1,52	126,67
Коефіцієнт фінансової підтримки	>2	5,06	3,09	3,87	3,01	1,92	37,94
Коефіцієнт фінансової залежності	<2	1,25	1,48	1,35	1,50	2,08	166,40
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	Зменшення	1,10	1,09	1,05	1,09	1,45	131,82
Коефіцієнт структури залучених ресурсів	Збільшення	1,46	1,21	1,16	1,21	1,74	119,18
Коефіцієнт гнучкості власного капіталу	Збільшення	1496,30	1136,00	1698,00	2451,00	2586,00	172,84
Коефіцієнт покриття оборотних активів	>1,1	1,85	1,63	1,71	1,66	1,69	91,35
Коефіцієнт забезпеченості виробничих запасів	>1,5	2,68	1,92	1,98	1,92	1,75	65,30
Коефіцієнт мобільності власних оборотних коштів	Збільшення	1,03	1,02	1,00	1,30	1,10	106,80
Коефіцієнт фактичної вартості активів	Збільшення	1,63	1,73	1,90	2,12	2,58	158,28
Коефіцієнт частки основних засобів у загальних активах	Збільшення	1,29	1,30	1,23	1,21	1,55	120,16
Коефіцієнт накопичення амортизаційних відрахувань	Збільшення	1,44	1,47	1,53	1,48	1,19	82,64
Коефіцієнт співвідношення оборотних і довгострокових активів	Збільшення	3,21	3,15	4,18	4,42	1,78	55,45

ДОДАТОК Ж

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів

ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД», тис. грн.

Показник	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % (відхилення, +/-) 2024 р. до 2020 р.
Оцінка ліквідності							
Активи високої ліквідності (А1)	≥П1	5,970	3,200	4,00	74,200	26,600	445,56
Активи середньої ліквідності (А2)	≥П2	83,550	57,300	65,100	31,200	53,00	6,35
Активи низької ліквідності (А3)	≥П3	90,190	124,00	174,50	268,60	343,50	380,94
Короткострокові пасиви (П2)	≤А2	4,110	42,200	22,700	29,600	32,000	778,59
Довгострокові пасиви (П3)	≤А3	24,580	19,100	13,700	34,400	330,40	1344,10
Оцінка платоспроможності							
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	≥1,2	1,37	1,04	1,01	2,60	1,57	114,60
Коефіцієнт проміжного покриття	≥1,7	7,53	2,07	2,96	3,26	1,68	22,31
Коефіцієнт загальної ліквідності	≥3	2,318	4,31	8,23	9,12	9,26	399,48
Коефіцієнт фінансової спроможності	Збільшення	7,94	4,64	7,86	7,06	3,28	41,31
Оцінка оборотності оборотних ресурсів							

Показник	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % (відхилення, +/-) 2024 р. до 2020 р.
Чистий ви́торг від реалізації товарів, робіт, послуг (тис. грн)	-	240,76	278,70	303,90	588,50	823,40	342,00
Середньорічна величина оборотних ресурсів (тис. грн)	-	190,41	180,10	210,70	305,45	373,15	196,02
Коефіцієнт оборотності оборотних ресурсів	Збільшення	2,27	2,55	2,44	2,93	3,21	141,41
Коефіцієнт завантаженості оборотних ресурсів	Зменшення	1,79	1,64	1,69	1,52	1,45	81,01
Тривалість одного циклу оборотних ресурсів (дні)	Зменшення	285	233	250	188	164	57,54

ДОДАТОК 3

Оцінка ділової активності ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
Чистий виторг від продажу товарів, робіт, послуг (тис. грн)	240,760	278,700	303,900	588,500	823,400	341,93
Витрати на операційну діяльність (тис. грн)	192,060	260,100	267,300	360,100	771,400	401,54
Середньорічна величина капіталу (тис. грн)	254,550	262,295	290,350	397,150	667,650	262,27
Середньорічна вартість необоротних ресурсів (тис. грн)	65,135	83,190	80,650	92,700	295,500	453,67
Середньорічна величина оборотних ресурсів (тис. грн)	190,415	180,105	210,700	305,450	373,150	196,02
Середньорічна вартість виробничих фондів оборотного характеру (тис. грн)	82,830	95,515	137,950	208,950	266,700	322,00
Середньорічна величина готової продукції та товарів (тис. грн)	4,630	12,580	12,300	13,600	40,350	871,49
Середньорічна сума поточної дебіторської заборгованості (тис. грн)	88,235	70,425	61,200	48,150	18,700	21,19
Середньорічна величина власного капіталу (тис. грн)	192,765	193,650	206,850	277,000	365,850	189,77
Середньорічна сума кредиторської заборгованості (тис. грн)	14,450	13,000	13,450	15,150	16,650	115,22
Коефіцієнт оборотності загального капіталу	1,95	2,06	2,05	2,48	2,23	114,36
Продуктивність необоротних активів (грн)	4,74	4,38	4,80	7,41	3,79	79,96
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,27	2,55	2,44	2,93	3,21	141,41

Тривалість одного циклу оборотних активів (дні)	285	233	250	188	164	57,54
Коефіцієнт оборотності виробничих фондів оборотного характеру	3,93	3,94	3,21	3,83	4,10	104,33
Тривалість одного циклу виробничих фондів оборотного характеру (дні)	124	124	164	128	117	94,35
Коефіцієнт оборотності готової продукції та товарів	67,05	24,98	27,81	47,63	21,90	32,66
Тривалість одного циклу готової продукції та товарів (дні)	6	16	14	9	18	300,00
Коефіцієнт оборотності поточної дебіторської заборгованості	3,75	5,00	6,03	13,46	47,46	1265,60
Тривалість одного циклу поточної дебіторської заборгованості (дні)	132	91	73	30	9	6,82
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,25	2,44	2,47	3,13	3,25	144,44
Тривалість одного циклу власного капіталу (дні)	289	251	246	170	161	55,71
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,421	3,159	3,139	3,538	5,923	244,69
Тривалість одного циклу кредиторської заборгованості (дні)	26	18	18	15	8	30,77

Додаток М

Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану
ТОВ «Агрофірма АВАНГАРД»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Питома вага (Vi, %) в інтегрованому показнику
Показники ліквідності	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	2,318	11	4,31	11	8,23	11
Коефіцієнт проміжної ліквідності	7,53	11	2,07	11	2,96	11
Показники ділової активності						
Тривалість циклу обертання дебіторської заборгованості (дні)	14,098	7	10,000	9	8,155	10
Тривалість циклу обертання запасів (дні)	18,363	5	15,741	6	21,041	4
Тривалість циклу обертання активів (дні)	39,071	9	34,873	10	35,390	10
Показники фінансової автономії						
Коефіцієнт автономії капіталу (%)	2,97	11	4,238	10	3,586	10
Частка оборотних активів, профінансованих власними коштами (%)	9,462	11	7,253	11	8,133	11
Показники рентабельності						
Рентабельність реалізації (%)	8,78	10	8,83	10	2,499	11
Рентабельність активів (загальна прибутковість капіталу, %)	3,21	8	3,50	8	5,71	10
Рентабельність власного капіталу (загальна прибутковість власного капіталу, %)	3,92	7	4,38	7	7,62	9
Інші показники						

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Питома вага (V_i , %) в інтегрованому показнику
Рівень зношеності основних засобів (%)	5,411	9	5,663	9	6,318	8
Інтегрований показник фінансового стану	9,18		9,42		9,72	
Рейтинг фінансового стану	A		A		A	

ДОДАТОК П

Програма внутрішньої аудиторської перевірки виробничих запасів

Резюме пропонованих аудиторських заходів у відповідь		
1	2	3
А. Процедури по суті – основні		X
Б. Процедури по суті-розширені (шахрайство, вибірка, значні ризики, тощо)		X
В. Аналітичні процедури по суті (підтвердження в цілому тощо)		X
Г. Тестування заходів контролю (операційна ефективність)		X
Процедура	Результат	Ким
1.Значні облікові оцінки		
А. ПРОЦЕДУРИ ПО СУТІ – ОСНОВНІ		
2. Аналітичні процедури		
Ідентифікувати суттєві зміни або тенденції в:		
Запасах порівняно з попереднім періодом (в цілому) за видами та місцями розташування (підрозділами).		
Структурі запасів (сировина, незавершене виробництво, готова продукція, запасні частини тощо) порівняно із попереднім періодом.		
Собівартості реалізації та валовому прибутку (як відсоток від продажів) протягом трьох останніх облікових періодів.		
3.Коригування		
Ретельно перегляньте рахунки запасів у головній книзі за весь період та виявіть будь-які значні або незвичайні внесені коригування (крім коригувань між фізичними обсягами запасів та цифрами в обліку). Отримайте пояснення щодо будь-яких внесених коригувань.		
4.Реєстр		
Отримайте докладний реєстр запасів на кінець періоду з відповідними підсумками:		
a.Перевірити арифметичну точність (надходження та збільшення).		
b.Узгодити підсумки з головною книгою.		
c.Виконайте огляд реєстру на предмет:		
Будь-яких незвичайних статей.		
Задokumentуйте отримані пояснення.		
Подібних статей або обсягів. Якщо вони виявлені, перевірте існування та точність кожної суми.		
d.Запитати персонал, який відповідає за запаси або обізнаний з ними, чи відомо йому про таке:		
Не відображені в обліку, пропущені або завищені суми запасів.		
Не відображені в обліку операції або операції з незвичайними умовами.		
Будь-які хабарі або незвичайні знижки.		
Будь-які події або умови, які можуть вплинути на вартість запасів (тобто нові технології або тенденції).		
5.Запаси, які можуть зазнавати крадіжок або пошкодження		
Якщо у суб'єкта господарювання є запаси, які характеризуються підвищеним ризиком крадіжки (наприклад, невеликі високовартісні об'єкти) або пошкодження, зробіть запит управлінському персоналу про те, як він забезпечує безпечне зберігання цих активів. Розгляньте будь-які ризики шахрайства, виявлені у Формі 520E. (або її еквіваленті).		

Продовження додатка П

1	2	3
6.Інвентаризація запасів протягом періоду		
Виконати огляд інвентаризацій, проведених суб'єктом господарювання протягом періоду, та:		
a. Оцінити достатність процедур інвентаризації суб'єкта господарювання для підрахунків, проведених протягом усього періоду (якщо застосовно).		
b. Дослідіть та задокументуйте будь-які пояснення суттєвих різниць між фізичною кількістю та даними обліку у бухгалтерських книгах протягом періоду та на кінець періоду.		
7.Присутність на інвентаризації		
Відвідайте інвентаризацію запасів у обраних підрозділах. Підрахунок, як правило, відбувається на кінець періоду, якщо суб'єкт господарювання не має інформаційної системи, здатної узгоджувати кількість на дату підрахунку та дату кінця періоду.		
8.Оцінка собівартості запасів		
a. Виконайте огляд методологій калькулювання суб'єкта господарювання (ФІФО, середньозважена собівартість, конкретна ідентифікація або нормативна собівартість тощо) та способу розрахунку собівартості.		
b. Виконайте огляд методів калькулювання, що використовуються для кожного виду запасів (сировина, незавершене виробництво, готова продукція). Візьміть до уваги:		
Надійність системи безперервного обліку запасів суб'єкта господарювання (тобто відсутність значних коригувань між сумами запасів в обліку та фактичного обсягу запасів на кінець періоду).		
Чи значно збільшилися або зменшилися витрати протягом періоду та їх вплив на собівартість реалізації та вартість запасів.		
9.Калькуляція витрат на матеріали		
a. Із вибірки, зробленої для перевірки калькулювання собівартості, виберіть елементи, що стосуються витрат на матеріали, що використовуються в калькулюваннях витрат на матеріали (ФІФО, середньозважена собівартість), та узгодьте відповідні витрати на матеріали до накладних, вантажно-митних декларацій та інших первинних документів постачальників.		
b. Отримайте пояснення щодо значних відхилень та проведених коригувань. Значні поточні відхилення можуть вказувати на те, що застосований метод калькулювання собівартості є неприйнятним.		
10.Калькуляція витрат на оплату праці та розподіл накладних витрат		
Щодо вибраних елементів запасів незавершеного виробництва або готової продукції		
a. Порівняйте використані ставки заробітної праці з платіжними відомостями. Візьміть до уваги результати тестування заробітної плати.		
b. Оцініть обґрунтованість використаних норм накладних витрат. Порівняйте використані норми з фактичними накладними витратами в облікових записях.		
11.Чиста вартість реалізації		
Переконайтеся, що відображена вартість запасів не перевищує чисту вартість реалізації (ЧВР).		
12.Облікові політики		
Переконайтеся, що облікові політики є прийнятними та застосовуються послідовно		

Продовження додатка П

1	2	3
13. Подання та розкриття інформації		
Переконайтеся, що фінансова звітність містить розкриття всієї доречної інформації, якої вимагає прийнята концептуальна основа фінансової звітності.		
Б. ПРОЦЕДУРИ ПО СУПІ - РОЗШИРЕНІ		
14. Виявлені докази можливого шахрайства		
Якщо виявлено докази можливих невідповідностей:		
a. Задokumentуйте результати та відповідні докази.		
b. Виконайте додаткові процедури, необхідні для підтвердження або усунення виявлених проблем.		
c. Перевірте факти (але не підозри), що стосуються такої ситуації, з працівниками, що були її безпосередніми учасниками.		
Зміни, необхідні на рівні фінансової звітності та рівні тверджень для оцінених ризиків.		
Детальне тестування		
Виявлення шахрайства		
14. Невідображені в обліку операції (готівка) - ризик шахрайства		
Зробіть запити та задokumentуйте пояснення, чому продажі та/або рентабельність нижчі.		
Виконайте огляд журналу відвантажень або графіку роботи та звірте вибірку відвантажень/робіт до реєстру продажів. Зробіть запити про випадки, коли товари були відвантажені або послуги надані, але, як видається, не існує видаткових накладних або інших первинних документів.		
Задokumentуйте пояснення та розгляньте необхідність подальших аудиторських процедур		
Детальне тестування		
Виявлення шахрайства		
15. Значні продажі відходів - ризик шахрайства		
Оцінити приблизний обсяг продажу відходів на основі середніх цін на відходи.		
Порівняти оцінку з фактичними продажами відходів.		
Задokumentуйте значні або незвичайні відхилення.		
Детальне тестування		
Виявлення шахрайства		
a. Порівняйте валову рентабельність (тобто, як відсоток від продажів) за видами продукції або категорією за кожен із трьох останніх облікових періодів.		
b. Порівняйте валову рентабельність за продуктами з відсотком стандартної націнки на продукцію.		
c. Порівняйте щомісячну валову рентабельність за два останні облікові періоди. Зазначте будь-які різниці у валовій рентабельності в місяцях, близьких до кінця періоду.		
Задokumentуйте значні або незвичайні зміни.		
Детальне тестування		
Виявлення шахрайства		
17. Застарілі запаси або запаси з низькою оборотністю		
Отримати реєстр продажів за продуктами, звертаючи увагу на тенденції продажів та продажі подібних продуктів.		

Продовження додатка П

1	2	3
а. Порівняйте обсяги продажів за видами продукції за минулий період з наявними обсягами та рівнем оборотності запасів. Зробіть запити та задокументуйте пояснення щодо:		
Запасів, продажі яких, як видається, зменшуються, але наявні обсяги перебувають на тому ж або й вищому рівні, ніж у попередні періоди.		
Наявні обсяги видаються надмірними, виходячи з минулих продажів та оборотності запасів.		
Детальне тестування		
Виявлення шахрайства		
В. АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ПО СУТІ		
18. Додайте докладну інформацію про задокументовані аналітичні процедури по суті.		
Г. ТЕСТИ ЗАХОДІВ КОНТРОЛЮ		
19. Додайте докладну інформацію про задокументовані процедури тестів заходів контролю.		
ЗАВЕРШЕННЯ ПЛАНУ АУДИТУ		
1) Під час оцінювання отриманих аудиторських доказів команда дотримувалася необхідного рівня професійного скептицизму.		

ДОДАТОК Р

Тестування складського господарства та організації проведення інвентаризації

№ з/п	Зміст питання	Розгорнута відповідь
Загальні відомості		
1	Тип місця зберігання (склад, сховище, торгівельна точка тощо)	
2	Характеристика місця зберігання (відкритий майданчик, окрема будівля, приміщення у багатофункціональній будівлі тощо)	
3	Площа місця зберігання, на якій розміщені ТМЦ	
4	Загальна характеристика товарно-матеріальних цінностей у даному місці зберігання	
5	Вартість товарно-матеріальних цінностей у даному місці зберігання згідно з даними обліку	
6	Чи існує логічна система розташування ТМЦ на місці зберігання? Якщо так, надати загальний опис	
7	Чи зберігаються на даному місці зберігання ТМЦ, що не належать клієнту? Якщо так, описати такі ТМЦ та їх власника	
8	Періодичність проведення інвентаризацій по даному місцю зберігання	
9	Опис системи охорони місця зберігання, пропускної системи тощо; чи проводяться незалежні контрольні перевірки адекватності системи охорони?	
10	Опис протипожежної системи, що діє на даному місці зберігання, інформація про останні пожежі, що виникали	
11	Інформація про санітарно-профілактичні заходи, що проводяться на даному місці зберігання	
12	Опис порядку відвантаження та вивезення ТМЦ з території місця зберігання	
13	Характеристика системи складського обліку (ручна на паперових носіях, напівавтоматична із застосуванням локального ПК, автоматична з доступом до загальної облікової бази даних тощо)	
14	Чи є необхідність у використанні контрольно-вимірювальних приладів на місці зберігання? Якщо так, яка існує політика щодо їх сертифікації, перевірки та організації роботи?	
15	ПІБ матеріально-відповідальних осіб, з якими укладено договори про повну матеріальну відповідальність щодо ТМЦ на даному місці зберігання. Оцінка правильності складання договорів	
16	Чи існують затверджені посадові інструкції для матеріально-відповідальних осіб? Якщо так, оцінити їх адекватність масштабам і потребам складського господарства	
Організація проведення інвентаризації		
17	ПІБ і посада особи, відповідальної за організацію та проведення інвентаризації на даному місці зберігання	
18	Чи затверджено наказ на проведення інвентаризації по даному місцю зберігання? Якщо так, вказати реквізити	
19	Чи зачинено та опломбовано місце зберігання до початку інвентаризації?	

Продовження додатка Р

20	Чи надані матеріально-відповідальними особами перед початком інвентаризації розписки про те, що всі документи про надходження і вибуття ТМЦ здані до бухгалтерії і що на місці зберігання не зберігаються цінності, які належать іншим особам	
21	Кількість та чисельність окремих інвентаризаційних груп, а також кількість змін їх роботи	
22	Наявність затвердженої загальнообов'язкової інструкції для осіб, що беруть участь в інвентаризації	
23	Спосіб попереднього інструктажу осіб, що беруть участь в інвентаризації (усний, ознайомлення з письмовими інструктивними матеріалами тощо)	
24	Загальний опис моделі проведення інвентаризації (кількість перерахунків, розподіл інвентаризаційних груп по ділянках місця зберігання, тощо)	-
25	Опис документації, яку заповнюють особи, що здійснюють підрахунок (чорнові або чистові відомості, наявність проставлених облікових даних тощо)	